

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN **262**

B. Luiten
Christelijke vrijheid

MEDITATIEF **264**

J.H. Smit
Rise and shine

WANDELEN MET GOD **265**

J. van Benthem
Aan welke Jezus
hebt u behoefte?

KERKGESCHIEDENIS **266**

L.E. Leeftink
Marnix op de bres voor
kerkelijke eenheid

LITURGIE EN GEMEENTE **271**

A.L. Th. de Bruijne/G.J. van Middelkoop
Doorpraten met
deputaten kerkmuziek

SAMENLEVING **276**

B. Bos
Calvin, Harvard University
en conflictbenadering

LIED VAN DE WEEK **278**

J. Smelik
Lied 397: O God, die
droeg ons voorgelacht

KERK WERELDWIJD **280**

B. Bolt
The Reformed Presbyterian
Church of North East
India (RPCNEI)

en verder...

Nieuw uitgekomen/Meegelezen

De dag die vreugdevolle dag

*De dag, die vreugdevolle dag,
brengt de schepping zegen,
omdat op hemelhoog gezag
langs verborgen wegen
de Zoon van God geboren is,
Maria uitverkoren is,
maagd vol moederglorie.
Aardse vaders staan terzij.
Hemels is zijn oorsprong. Hij
is als mens geboren.*

*Dit Kind, dat zoveel vreugde schept
kwam de mensen zoeken.
Maria deed een ongerept
wonder uit de doeken.
Was Hij niet rein van jongsaf aan,
dan zouden wij verloren gaan
aan een doem die hels is.
Daarom, Jezus, Gij bevrijdt
mensen door uw heiligheid.
Glorie in excelsis.*

*Het Licht, dit stralend levenslicht
glaanst als nooit tevoren
in engelwoord en lofgedicht:
Christus is geboren.
Een Koning vond hier onderdak
en koos als troon een voederbak,
kyrie eleison.
Laat ons als de herders toen
voor die Heer een knieval doen,
de Messias prijzen.*

*Der Tag der ist so freudenreich,
BWV 294; Leipzig, 1537*

Ria Borkent

*Uit: Een schaal met water;
40 Bachkoralen herdicht.
Kok, Kampen, 1997.*

Kerkelijk leven

Ik ben wat ik heb', dat schijnt zo ongeveer de gedachtegang van de gemiddelde nederlander te zijn. Als hij geld heeft wil hij dat graag laten zien, dan is hij tenminste iemand.

Een grote dwaasheid, uiteraard. Sinds wanneer zit je identiteit in je portemonnee?

En het is ook kwetsbaar: wat niet in je hart zit, kun je zomaar verliezen.

Geen enkele christen zal daarom deze uitspraak als zijn overtuiging hebben. We weten wel beter, gelukkig.

Maar toch, hebben wij in het kerkelijk leven geen variant daarop bedacht?

'Ik ben wat ik doe', die regel lijkt in de kerk te gelden. Wat je kunt en bereikt bepaalt in hoge mate wie je bent. Wat je doet en laat, daarop word je afgerekend.

Dat lijkt iets minder dwaas, maar is het nog wel. Immers, wie moet dat beoordelen dan? De mensen om je heen, op de buitenkant af? Ben je even klaar! Moet je het zelf doen? Maar als christen weet je veel te veel van je eigen onvolkomenheden, om het zacht uit te drukken. Is het dan afhankelijk van Gods oordeel? Maar als je met je werken naar God toe gaat, om daardoor iemand te zijn, zal het dan echt wat met je worden?

Situatie

De christelijke vrijheid is even belangrijk als omstreden.

Enerzijds zegt Paulus tegen de Galaten, dat die vrijheid in Christus voor hen onmisbaar is. Anders zijn ze ten dode opgeschreven.'

Anderzijds heeft dat woord velen

steeds te lichtvaardig in de oren geklonken. De vrijheid werd dan opgevat als vrijblijvendheid of zoiets, en als zodanig ingeperkt. En de eerlijkheid gebiedt ons toe te geven, dat het misbruik van de christelijke vrijheid daartoe aanleiding heeft gegeven.

Maar waar gaat het dan over?

Leer

Over iets, dat je alleen maar kunt verstaan als je de aanstoot van het kruis ondergaat. Oftewel de confrontatie met je eigen onvermogen. Je staat aan de voet van het kruis en je ziet op naar Hem, die ALLES voor je doet. Hij betaalt heel je schuld voor God. Wat moet ik dan nog goedmaken? NIETS. En dat niet alleen, maar ook dit: Jezus doet in zijn leven mijn leven over. Ik kan met mijn werken mij niet meer voor God presenteren. Jezus doet het voor mij, Hij heeft alle geboden volbracht. Wat moet ik dan nog doen? NIETS.

Dat is pittig. Dat irriteert. Dat wil geen mens zo. En toch ligt in die aanstoot je vrijheid: wat je niet kunt, hoef je ook niet! In Christus ben je vrij van iedere eigen bijdrage, om daardoor iemand te zijn of te worden.

En juist zó mag je er zijn: als kind van God! Niet door wat je hebt of wak je doet, maar door wat je in Christus ontvangt.

'Om waarlijk vrij te zijn, heeft Christus ons vrijgemaakt' (Gal.5:1). Die tekst is mij dierbaar, en daarom ben ik dankbaar gereformeerd-vrijgemaakt Zeker, die naam heeft zo z'n eigen historische wortel. En toch ging k t in elke reformatie om deze zaak: door Gods genade te leven, en door die genade alleen! Zander allerlei toevoegingen, menselijke extra's, synodale vondsten.

Praktijk 1

Deze vrijheid betekent in de praktijk, dat ik alles op aarde kan kwijt-raken, zonder mijn identiteit te verliezen. Wat ik heb doet er niet toe om te bepalen wie ik ben. Wij zijn om voor God te bestaan geheel onafhankelijk van ons bezit, wij zijn er niet meer of minder om. Al moeten we dat nog wel een beetje leren natuurlijk. Want juist daarom bijv. kan een christen zo vrijgevig zijn: hij wordt er niet armer van, integendeel (Fil.4:17).

Evenzo betekent deze vrijheid, dat wat ik doe niet afdoet of toevoegt aan mijn positie voor God in Christus. Zolang mijn daden binnen de grenzen van Gods geboden blijven, uiteraard. Daarin verschilt een kind van een slaaf: een slaaf moet zich voortdurend waar maken, een kind heeft zijn positie van nature meegekregen, hij hoeft daar niets voor te

doen. Daar komen dan wel weer verwachtingen bij, van Vader, maar **aoit** onder die druk dat **we** op die manier alsnog het kind-zijn zouden moeten verdienen.

Zo is de christelijke vrijheid in de praktijk. Niet vrijblijvend of slordig, **maar** geheel vrij om alles van Christus te verwachten en door Hem alleen te leven.

Een zaak van 'to be or not to be'.

Wie het anders leren, moeten zich maar laten snijden (castreren), schrijft Paulus (Gal.5:12). Dan sterft die dodelijke **dwaling vanzelf uit**.

Praktijk 2

Maar hoe werkt dat nu echt, in de praktijk?

Ieder verstaat, dat het besef van deze vrijheid in **Christus** zomaar verloren kan **gaan**, in de drukte van ons bezig-zijn. Vaak lijkt het in het leven juist wel af te hangen van ons eigen doen en laten. Dat in het algemeen.

En hoe is het in het kerkelijk leven?

Dat interesseert ons in deze rubriek in het bijzonder. Is het inderdaad zo, dat we alles wat we in de kerkelijke **samenleving** doen, in principe ook anders zouden **kunnen** doen, mits het binnen de kaders van Schrift en belijdenis blijft? Zijn we **daar** inderdaad geheel **vrij** in, zonder dat we daar als **gereformeerde** kerk meer of minder om zijn?

De lezer zal wel aanvoelen, dat hier een moeilijke zaak wordt aangesneden. Want zo gaat het dus niet altijd, en juist dat dringt **mij** ertoe de christelijke vrijheid opnieuw te beschrijven, met de bedoeling dat **we** haar samen behouden.

De nieuw-geselecteerde gezangen bijvoorbeeld maken heel wat los. En dat mag! Daar is **een** **proefbundel** voor.

Maar ook hoor ik, dat broeders **en** zusters bij **voorbaat** weigeren die gezangen te zingen. Zonder enige toetsing. 'Die zingen we gewoon niet, en als het toch moet, gaan we de kerk uit'.

En dan de manier van zingen. **Een** koor? Wisselzang? Vierkante wei-

gering daaraan mee te doen. Alsof het kerk-zijn in geding is.

Een andere orde van dienst, kleding, nieuwe vormen van **bijbelstudie**, van gebed, het **roept** hier en daar buitengewoon veel spanning op.

Soms wordt het in één adem zo **gezegd**: 'we blijven bij de Schrift, de belijdenis en bij de eredienst die we gewend zijn'.

Wel begrijpelijk misschien, maar toch niet goed. Want **w** wordt 'de eredienst die we **gewend** zijn' tot een soort 4e **formulier van** eenheid. En van een dergelijke last zijn we juist vrijgemaakt.

Geroepen om vrij te zijn

Paulus bindt het de Galaten (en ons) bij herhaling op het hart: 'u bent geroepen om vrij te zijn' (Gal.5:13).

Alles mag je van Christus **verwachten**, en van Hem **alleen**. Je houdt je aan zijn Woord, en je **belijdt** het met de mond.

Daar vloeit dan een heel christelijk leven uit voort, maar niet om verder ergens op te bouwen. Buiten Gods heil in **Christus** is niets **en** niemand onveranderlijk, en zijn **wc** nergens van afhankelijk.

Die vrijheid, daar **mogen we** elkaar **aan** houden. En op aanspreken.

Niemand spreekt dan in de **kerk** zijn 'veto' uit over ondergeschikte **zaken**. Let wel: over zaken die niet onbelangrijk zijn, maar wel ondergeschikt aan Schrift en belijdenis. Stel je voor dat je echt de kerkelijke gemeenschap op het spel zou zetten vanwege de gezangen of **andere** veranderingen. Zou Paulus dan ook in onze tijd niet vol verbazing uitroepen: 'mijn vrijgemaakte broeders, u bent begonnen met de Geest, eindigt u nu met bet vlees?' (Gal.3:3). **Eens** hebt u alle boven-Schriftuurlijke binding van u afge- worpen, wat u veel heeft gekost.

Gaat u nu zelf de kerk boven-Schriftuurlijk binden door veranderingen te verbieden en tradities doorslaggevend te maken? En dat terwijl u weigert, datgene wat u

verwerpt zelfs maar te toetsen aan Schrift en belijdenis?

Punt in geding

Dit klinkt **wellicht** scherper dan het is bedoeld. Laat ik er daarom met- **een** aan toevoegen, dat het **wel-zin-** gen van de gezangen net **zo** min **een halszaak** mag zijn. Het is net als met het vlees eten in Rom.14/15: als je het doet, ben je er niet meer om, en als je het laat ben je er niet minder om. **Laat** dat vooral heel duidelijk zijn.

Waarom dan toch die scherpe woorden, in **Galaten 5**, geciteerd in deze rubriek?

Omdat het ten diepste om een andere zaak gaat.

Je kunt **vrijwillig** afzien, **terwille** van je **broeder** of **zuster**, van het eten van vlees of het zingen van een gezang. Als ik weet, dat ik het iemand moeilijk maak domeen bepaald lied te (laten) zingen, ben ik direct bereid het te laten. Ook gevoelsargumenten zijn te respecteren.

Maar dat is hier het punt niet.

De zaak is nu, dat ons als christelijke kerk de vrijheid niet **ontnomen** mag worden om een nieuwe **gem-** genbundel in te voeren of een andere liturgie te gebruiken. Omdat wij in Christus die vrijheid ontvangen! Die vrijheid, om zelf keuzes te maken tot Gods eer, in zaken waar het heil **niet** van afhangt, is wezenlijk voor de kerk. Daarom kunnen we haar niet prijsgeven.

We kunnen wel afzien van bepaalde liederen, wanneer daar bezwaren tegen rijzen. Laat dat dan open en in goede orde gebeuren.

Maar in de kerk buigen **we** ons samen onder het juk van Jezus Christus, en onder zijn **juk** alleen (art.28 NGB). Het **ene** juk sluit het andere uit (Gal.5:1). Dat is geen zaak van vrijblijvendheid of onverdraagzaamheid, het is een geloofskeus. En ik twijfeler niet **aan**, dat **zéker** ieder die de Vrijmaking kent, zich uiteindelijk in die overtuiging kan vinden.

Toekomst

De jaarwisseling is in zicht. Dit zal

voor 1998 de laatste keer 'Kerke-
lijk leven' zijn. En dan het nieuwe
jaar in, het laatste van deze eeuw en
van dit millennium.

Door alle tijden heen is steeds de
vraag aan de orde geweest naar het
fundament van de kerk: waarop
bouwen wij wel, en waarop bouwen
wij niet? Wij hebben veel te danken
aan hen, die soms door zware strijd
heen het ware fundament lieten
zien, en zich daartoe leerden beper-
ken. Het is mijn hartelijke wens,
dat we elkaar op die manier, in
Christus, telkens opnieuw kunnen
herkennen en aanvaarden. En dat
we dit op onze beurt doorgeven aan
hen, die in de toekomst de fakkel
zullen dragen.

I Gal. 5:1-12

Ds. B. Luiten is predikant van de Gerefor-
meerde Kerk van Zwolle-C.

KERNREDACTIE:

DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP,
DRS. A.L.Th. DE BRUIJNE.

OVERIGEREDEACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS,
DRS. G. GUNNINK, DRS. I.D. HAARSMA,
DRS. P. HOUTMAN,
PROF. DRS. B. KAMPHUIS,
DRS. B. LUITEN, DRS. K. DE VRIES.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DR. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

H. PRINS, Buiten Nieuwstraat 86-1, 8261 AX
Kampen, tel. (038) 3331335

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA Kampen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (0113) 215591.

ABONNEMENT:

f 90,00 per jaar, f 49,00 per halfjaar; studen-
ten f 74,50 per jaar (binnenland). Buitenland:
f 149,00 per jaar (Europa zeepost).

Een abonnement kan per maand ingaan,
maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee
maanden voor het verstrijken van de beta-
lingstermijn (opzegging van jaarabonnement
vóór 1 november, van een halfjaarabonnement
vóór 1 juni).

Losse nummers f 2,05 (excl. Porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij

de Stichting Bralectah.

Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,95 per mm. Contracttarief op aan-
mag.

Zonder schriftelijke toestemming van de
uitgever is het niet toegestaan artikelen uit
dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

Meditatief

RISE AND SHINE

*Sta op, word verlicht, want uw
licht komt en de heerlijkheid
des HEREN gaat over u op.*

Jes. 60,1

Vallend licht. Wie heeft daar ooit
van gehoord? Kijk maar naar bo-
ven. De maand november geeft een
late regen. Vallende sterren. Mete-
oren. Leoniden die brandend uit hun
rol vallen.

Vallend licht. Hemels vuurwerk
voor blote ogen. Creatief met ruim-
tepuin. Gruisdeeltjes. Stofjes.
Steentjes. Ze halen de aarde niet.
Gestrand op veilige afstand. In een
brandend verlangen naar de aarde.
Gestopt. Door een schild van mole-
culen. Maar goed ook. Dit gaat veel
te snel voor lagere gewesten. Ge-
stopt met een toegift. Nog één keer.
Flitssss. Om voor altijd weg te
smelten.

Vallend licht. Liggend zit je op de
eerste rang. Je wenst je naar Uto-
pia. Of je blijft dichterbij huis.
Maar dan dringen wolken het veld
binnen. Wolken die de regen stop-
pen. Als laag-bij-de-grondse spel-
brekers.

Vallend licht. Versmeltend in een
afscheidsgroet.

***

Rijzend licht. Wie heeft daar ooit
van gehoord? Een Opgang uit de

Hoge? Een land van de rijzende
ster?

Ze zijn er. De herders op de eerste
rij. Een Licht, zo groot, zo schoon.
Stralend voor volken. Meer toe-
schouwers volgen. Wijzen reizen
stad en land af. Als ze hier licht van
krijgen. Voor dit Licht is de stad te
klein. Een ster spoort naar Bethle-
hem.

Rijzend Licht. Wie heeft daar ooit
van gehoord? Vertel maar aan Jo-
hannes. Kijk eens wat beter naar
wat je hoort. Lammen wandelen.
Blinden zien. Melaatsen rein. Do-
ven horen. Doden opgewekt. Ar-
men ontvangen het evangelie.

Rijzend Licht. Zo komt het in de
wereld. Zo gaat de heerlijkheid des
HEREN op.

Wie heeft die Wijsheid in pacht?
Wie volgt?

***

Rijzend Licht. Nooit meer duister-
nis. Rise and shine.

Ds. J.H. Smit is predikant van de
Gereformeerde Kerk van Brunssum.

AAN WELKE JEZUS HEBT U BEHOEFTE?

J. van Benthem

Wandelen met God

Aan welke **Jesus** hebt u behoefte?

Vreemde vraag. Maar toch ook **weer** niet zó vreemd.

Het woord 'behoefte' in elk geval niet.

Het **kenmerk** van onze tijd is de drang om onze persoonlijke behoeften te bevredigen.

De jaren '80 en '90 zijn vooral de jaren van welvaart, consumeren, alles willen hebben wat je hartje begeert. We willen **ons** gelukkig voelen. En **we** willen het snel.

Onze cultuur is een supermarktcultuur geworden. **Je** kiest uit het veelzijdig aanbod wat jou het beste ligt. Dat kan consumptie **zijn**. Of muziek, je lekker terugtrekken in jezelf. Of juist **helemaal** opgaan in het contact met mensen. Of nog een andere **kick**.

Snelle behoeftenbevrediging dus.

Welke behoefte?

Het meest hebben we behoefte aan een goed gevoel.

Alles wat niet werkt en vooral alles wat niet goed voelt, is niet interessant.

Goed en waardevol is wat een kick geeft.

We willen **geraakt** worden in **onze** emoties.

Daar is alles op afgestemd. TV. Amusement. Alles.

Als **gelovige** loop je de kans dat je ook **van** Jezus **voord** een goed gevoel **verwacht**.

Jezus moet ons emotioneel raken, een **kick** geven.

Niet straks in de hemel. Nu, hier op aarde.

Jezus moet scoren. En **hij** scoort wanneer Hij ons geluksgevoel verhoogt.

Wat werkt in het geloof, wat goed voelt, dat is waar.

Alles in Hem hebben

Als je de Here **Jesus** met waar geloof aanneemt, moet je alles in Hem hebben. **Alles**.

Niet alleen wat jou in Jezus aantrekt.

Maar alles wat je in Jezus aantreft. Wat **treffen** wij **allemaal** in Jezus aan?

Ga daarvoor niet af op de eisen van je eigen tijd of de trends in je eigen cultuur. Ga af op de boodschap die alle tijden overstijgt en alle culturen omspant. De Bijbel.

Dan realiseer je je: Jezus maakt vrij en gelukkig.

Maar **Hij** waarschuwt ook voor ongelof, het oordeel, de straf.

Jezus is niet alleen de warme persoon **van** de 'healings'; **Hij** is ook **degene** die indringend waarschuwt voor **de** hel.

Jezus is niet alben **zachtmoedig** (waar wij misschien 'soft' van maken), **Hij** is ook **degene met een** scherp zwaard in de **hand**.

Jezus' gemeente

Zoals het met Jezus is, zo is het trouwens ook met zijn gemeente.

Onze tijd heeft bepaalde wensen wat betreft de kerk. Stelt bepaalde eisen aan de **gemeente**.

Eén van de bijbelse beelden voor de gemeente is een huis om samen in te wonen, om je **warm** en geborgen te voelen. Die eis stellen **we** ook graag aan onze eigen gemeente Want dan voel je je veilig en comfortabel.

En **dan** valt je gemeente **mee**, of juist tegen.

Maar een ander bijbels beeld voor de gemeente is dat van een leger.

Het volk van **God** is ook het volk in oorlog, in **strijdsituaties**. Met aan-

vallen van buitenaf en soms ook van binnenuit. Dan is het vechten om overeind te blijven.

Het beeld van een **leger** in oorlogstijd spreekt in **onze** tijd veel minder aan dan dat van een huis waarin het warm en comfortabel is. Maar het hoort er wel bij!

Schijnbare tegenstellingen

Het lijken zulke tegenstellingen.

Aan **de ene kant** Jezus die voor je zorgt. Die je gelukkig **maakt**, met zijn gemeente waar het **warm** en **veilig** is.

Aan de andere kant de Jezus die jou **voorgaat** in de strijd, met **zijn** gemeente als leger dat moet vechten tegen de poorten **van** de hel.

Maar...is het wel een **tegenstelling**? **Nee**, uiteindelijk niet.

Veiligheid bij de Here Jezus en strijden voor de Here Jezus zijn geen tegenstellingen.

Je mag je veilig weten bij de Here Jezus. Je mag rust vinden bij Hem. Absoluut.

Maar vaak merk je dat die rust bestreden wordt. En dan moet je ervoor vechten om **het** vast te houden. Dat is een gevecht om Jezus de enige **te** laten zijn in wie je alles nodig hebt voor je behoud.

Loop niet weg uit de strijd.

Dan **loop** je bij Jezus vandaan.

Neem het voor Hem op.

Dan blijf je dichtbij Hem.

Dan ben je geborgen in Hem.

Ds. J. van Benthem is predikant van de Gereformeerde Kerk van Almere.

MARNIX OP DE BRES VOOR KERKELIJKE EENHEID

L.E. Leeffink

Kerkgeschiedenis

Marnix van Sint Aldegonde wordt door velen beschouwd als een van de grondleggers van het gereformeerd kerkverband in Nederland. Vooral aan zijn inspanningen is **het te danken**, dat in 1571 in Emden de eerste **Nationale Synode** van de Nederlandse gereformeerde kerken gehouden is. Marnix heeft veel tijd en energie gestoken in de eenwording van de gereformeerde kerken in de Nederlanden. Zijn belangrijkste drijfveer was de liefde voor de kerk van God. Samen vormen de plaatselijke gemeenten het ene lichaam van Christus in de Nederlanden. De geestelijke eenheid die hen samenbindt, moet concreet gestalte krijgen in de vorming van één kerkverband. Met name tussen 1569 en 1571 heeft Marnix daar met woord en daad aan willen werken. Zijn activiteiten en opvattingen uit die periode willen we in dit artikel voor het voetlicht halen.

1. Van Emden naar Heidelberg

In het voorjaar van 1567 verlaat Marnix vanwege de politieke situatie de Nederlanden. Hij wijkt uit naar Oost-Friesland. Twee jaar verblijft hij daar op de Lütetzburg bij Norden. Kerkelijk sluit Marnix zich aan bij de Nederlandse vluchtelingengemeente in Emden. In die tijd schreef hij zijn kerkelijke adviezen in de Wingense Twisten en nam hij deel aan het Konvent van Wezel in 1568.

In het voorjaar van 1569 vertrekt Marnix vrij plotseling van Emden naar Heidelberg. Daar treedt hij in dienst bij de keurvorst van de Palts, Frederik III. Op 11 juni 1569

schrijft hij vanuit Keulen een afscheidsbrief aan de gemeente van Emden. Hoewel hij de persoonlijke broederband niet meer kan ervaren, blijft de geloofsband bestaan. Want, schrijft Marnix, de christelijke liefde en eenheid worden niet bepaald door plaats en afstand, maar bestaan enkel in de band die men als leden van het lichaam van Christus met elkaar heeft. Daarom is het Marnix' wens, dat men hem altijd voor een broeder en lidmaat van het lichaam van Christus zal houden, want er is een band ontstaan van 'vaste eenichyet en verbindinghe, die ick mei UL (ulieden) in een geloven, in eenen liefde en eenen hopen hebbe'. Het is deze diepe geestelijke een-

heid, die Marnix ook heeft willen omzetten in zichtbare, kerkelijke eenheid. In Heidelberg is Marnix door Frederik III waarschijnlijk in de opperkerkeraad benoemd. Gedurende anderhalf jaar heeft hij zich met volledige instemming van de keurvorst intensief met kerkelijke en theologische zaken bezig kunnen houden.

2. De 'Rondzendbrief' uit Heidelberg

Van grote invloed binnen de kerken is de brief geweest, die Marnix samen met Gaspar van der Heyden op 21 maart 1570 aan de Nederlandse vluchtelingen- en kruisgemeenten geschreven heeft.¹ In deze brief vragen Marnix en Van der Heyden aandacht voor drie belangrijke zaken.

* Een landelijke kus voor het onderhoud van de predikanten
De eerste en belangrijkste zaak waar Marnix aandacht voor vraagt betreft de zorg voor 'de menichte der goede ende bequame dienaren des Woorts'. In de praktijk liet de financiële ondersteuning nogal te wensen over. De oorzaak daarvan lag vooral in het feit, dat ieder gewest op eigen houtje zijn predikanten onderhield, zonder op het belang van heel de kerk te letten. Marnix somt vele bezwaren op tegen deze 'ieder-voor-zich-mentaliteit', die bij het beroepen van een predikant van beide kanten tot 'onbehoorlicke vrijerijen' leidt, waaruit ergernis en jaloezie voortvloeit. Om deze en andere ongemakken te voorkomen, stelt Marnix voor, dat alle gemeenten en gewesten zich aansluiten bij een landelijke kas, waaruit predikanten en studenten

betaald worden, die in aanmerking **komen** voor het gebruik van die financiële hulp.

Marnix geeft concreet gestalte aan dit plan door aan te dringen op de benoeming van **een** landelijk **deputaatschap**, waar per gewest twee of drie deskundige personen zitting in hebben. De taak van deze deputaten is tweërlei:

Allereerst krijgen zij opdracht en volmacht van heel hun gewest om, zolang de verstrooiing duurt, controle uit te oefenen op hen, die gebruik maken van deze voorziening. **Ook** moeten ze beoordelen, wie ervoor in aanmerking komen of niet. Beslissingen over wie men toelaat tot het gebruik van deze gezamenlijke ondersteuning moeten door de deputaten eensgezind genomen worden.

De deputaten krijgen dus, zolang w geen synode bijeengekomen is, een **behoorlijke** vinger in de pap bij het **toewijzen** van **predikanten** aan gemeenten. Marnix is bereid, zoveel invloed aan het deputaatschap te geven, omdat de opbouw van de **kerk** van **God** in de Nederlanden bij hem centraal staat. Plaatselijke en persoonlijke **voorkeuren** van predikanten tot gemeenten en omgekeerd moeten wijken voor de liefde, die men het hele lichaam van Christus schuldig is, zodat **'men voornemelijk acht neme op de meest dringende noot.'**

Vanwege die geestelijke eenheid en omdat **'wy alle ghelijck anders niet zijn dan gelitmaten eens lichaems'** spreekt Marnix telkens in het enkelvoud over de kerk in de Nederlanden en kan hij in een bepaald verband het totaal van plaatselijke kerken **'de gantsche gemeeynte'** noemen. Hij vindt het belangrijk, dat alle **Nederlandse gemeenten** ingelijfd worden in één lichaam om allen in gelijke mate de opbouw van **Christus'** kerk na te streven.

M m i x verwacht, dat **men** dit **voorstel** zal overnemen, maar benadrukt, dat de instemming en goedkeuring van al de broeders nodig is. Want de opbouw van kerk van

Christus dient plaats te vinden 'met *ghemeyne verwillinge ende overeencominge*'.

* Onderlinge *correspondentie*

Het tweede aandachtspunt van Marnix betreft de wenselijkheid van onderlinge correspondentie tussen de gemeenten. Dat is nodig, omdat er vooralsnog geen mogelijkheden zijn voor het houden van synodes of gezamenlijke bijeenkomsten.

Als richtlijn **heeft** de Heidelbergse kerkenraad **een** uitgebreide lijst met vragen opgesteld, die de hele breedte **van** het kerkelijke en gemeentelijke leven **omvatten**.² Door deze kerkelijke correspondentie kunnen de gemeenten elkaar als leden van het ene lichaam van Jezus Christus in geval van nood en bij alles wat de **eer** van God en het **rijk** van Christus bevordert, hulp en bijstand bieden.

Dat moet gebeuren met voorzichtigheid, bescheidenheid en christelijke zachtmoedigheid. Er **mag** geen sprake zijn **van** te willen **heersen** en van **'onbescheyden nueswijsheyt'**. Men moet rekening houden met de omstandigheden van tijd en plaats en **daarvoor** de vragen uitkiezen die het belangrijkste zijn, opdat de andere gemeente duidelijk merkt, dat men niets anders zoekt dan de eer van God en de redding, welvaart en voorspoed van de gemeenten van onze Heer en zaligmaker Jezus Christus.

* *Attestaties voor reizende geloofsgenoten*

Als derde **punt** stelt M m i x het probleem van de reizende geloofsgenoten aan de orde. Volgens de kerkenraad van Heidelberg is invoering van een **'getuygenisbrief'** noodzakelijk vanwege het **misbruik**, dat **'lundloopers ende schadelijcke boeven'** maken van de hulp die de kerken aan armen geven. Om dat tegen te gaan, is er een algemeen besluit nodig om alle **'reysenden ende doortreckenden, die sick met almissen dencken te behelpen'** op hun betrouwbaarheid te kunnen

controleren. Marnix legt de volgende regeling ter **goedkeuring** of verbetering aan de andere gemeenten voor:

Wie als hulpbehoevend uit **een** gemeente vertrekken wil, moet eerst een attestatie opvragen, ondertekend door een diaken en **een** predikant. Daarop staan alle kerkelijke gegevens, de reden van **vertrek** en de plaatsen waar men langs hoopt te trekken. Zij die vertrekken, ontvangen hulp tot aan de volgende gemeente. Daar ontvangen ze verdere hulp.

Wie zich zonder attestatie bij een kerkenraad meldt voor steun, zal eerst nauwkeurig ondervraagd worden, waarbij de kerkenraad zich er met name van zal gewissen, of men ook rekenschap van zijn geloof kan geven en tot God kan bidden. Zij, die geen **kerklid** blijken te zijn, zal men **de woorden** van Paulus tot de Galaten voorhouden, dat **men** doen **moet** wat goed is **voor** allen, maar daarbij wel de middelen over moet houden om de huisgenoten des geloofs te helpen.

De broeders uit Heidelberg en Frankenthal hebben deze drie **zaken** aan de overige gemeenten voorgesteld vanuit de motivatie om in alles **'tot opbouwinge der Kercken Christi met alle vlyt ende neersticheyt te arbeyden.'**

3. Marnix op de provinciale synode Bedburg

In januari 1571 treedt Marnix bij Willem van Oranje in dienst. Terwijl Marnix in dienst van Oranje is, treffen de gereformeerde kerken in 1571 voorbereidingen tot het houden van een generale synode. Omdat Oranje voor de bevrijding van de Nederlanden veel belang heeft bij een hechte organisatie van de gereformeerde kerken, blijft Marnix zich gedurende dat eerste jaar nog steeds bezig houden met het tot stand brengen van eenheid in de kerken. **Samen** met de Prins ijvert hij nu voor de vrijheid van kerk en vaderland. De politiek-kerkelijke

activiteiten **van Marnix bereiken** een hoogtepunt door zijn aanwezigheid op de provinciale synode van Bedburg. Daar komen op 3 en 4 juli 1571 de **gereformeerde kerken** uit het **gebied** van Aken en Keulen bij elkaar. In opdracht van de Prins verschijnt **Marnix** op deze vergadering en stelt een tiental zaken aan de orde, zowel *'uit name ende van weghe mijnes Genadigen Heere den P. V.O. etc. ende oock sommige uit particuliere naem ende aengheve'*.

Op de synode van Bedburg wordt besloten een **generale synode** bijeen te roepen. **Marnix** heeft zijn volle gewicht in de schaal geworpen, om alle kerken unaniem achter dat voorstel te krijgen.³

Van de punten die **Marnix** op de synode naar voren **brengt**, worden er **drie** door de synode van Bedburg doorverwezen naar de aanstaande **generale synode**.

1) De onderwerpen die door **Heidelberg** en **Frankenthal** in de Rondzendbrief waren voorgedragen.

2) Het verzoek om tot eenheid en overeenstemming met 'de *gemeeynte der Confessie* van Ausborch' **te komen** en daartoe alle mogelijke midelen aan te wenden. Dit zoeken naar eenheid met de lutherse kerken **was** een uitdrukkelijke wens van Willem van Oranje.

3) Het verzoek om tot overeenstemming met de Franse gemeenten te komen om zich zo dicht mogelijk bij hen aan te sluiten *'ende alijt goede eenicheyt ende vrindtschap t'onderhouden'*.

Marnix stelt ook een aantal zaken met een politieke **strekking** aan de orde. Graag zou de Prins van Oranje door alle gemeenten worden ingelicht over de situatie in de Nederlanden met het oog op haar bevrijding. Ook vraagt hij de kerken om scherp toe te zien op verraders, 'tot stichtinge der *kercke* ende verlossinge des *vaderlants*'. Verder doet **Marnix** het voorstel om eendrachtig de hulp van Prins als **beschermheer** in te roepen en het recht van de gewapende opstand te erkennen. Ten-

slotte verzoekt hij de synode om de gemeenten op te wekken de Prins financieel te ondersteunen en een algemeen fonds in te stellen voor buitengewone zaken – *'so kerckelijke als politicque'* – tot welzijn van het land en opbouw van de kerk.

De synode van **Bedburg** zegt **Marnix** toe, al deze punten de gemeenten **in** te prenten, **mee** te delen en voor te houden. Zelf twijfelt de synode niet aan de positie van de Prins en diens gewapend verzet.

Ook al heeft men in Bedburg de **belangrijkste kerkelijke zaken** uitgesteld tot de komende algemene synode en de concrete politieke steun aan Oranje opgedragen en overgelaten heeft aan de plaatselijke kerken, toch mag men wel zeggen, dat **Marnix** in zijn missie geslaagd is. De uitspraken van de **synode** van Bedburg tonen de genegenheid van de daar vergaderde broeders voor Oranje. Zijn politiek had hun **steun**. Maar men heeft wel de kerkelijke zelfstandigheid bewaard en zich ervoor gehoeid, een kerkelijk verlengstuk van Oranje's politiek te **wor-den**.⁴

4. De synode van Emden 1571

Marnix is door de Prins **niet** naar de synode van Emden gezonden. Hij had hem voor andere zaken nodig. Hoe hebben de Nederlandse kerken op hun eerste synode gereageerd op de voorstellen die **Marnix** in zijn Rondzendbrief en in naam van **Oranje** te Bedburg naar voren gebracht heeft? De Rondzendbrief raakt de organisatie van het **kerkverband**, **Bedburg** de zelfstandigheid van de kerk.

4.1 Beslissingen n.a.v. de Rondzendbrief

* **Attestaties** voor reizende geloofsgenoten

Het voorstel om aan reizende arme geloofsgenoten een *'getuygenisbrief'* **mee** te geven, wordt door Emden in nagenoeg dezelfde be-

woordingen overgenomen. Het opvallendste verschil is, dat volgens Emden de attestaties alleen door de predikant, na beoordeling van de redenen van vertrek, meegegeven wordt. Bij de Rondzendbrief lag die taak in eerste instantie bij de **diakenen**.

* **Onderlinge correspondentie**
Hoewel het doel om tot onderlinge **correspondentie** over te gaan eigenlijk achterhaald is **doordat** er nu op een generale synode over gezamenlijke **zaken** gesproken kan worden, neemt Emden de intentie van het voorstel over. **Correspondentie** is nuttig om *'malcanderen te kennen te gheven, wat daer dienstelijck sal zijn tot de onderhouinge ende wasdom der Kercken.'* De vragen die de Rondzendbrief in de onderlinge correspondentie ter **sprake wil** brengen, moeten volgens **Emden** voor het grootste deel in de **klassikale** vergadering aan de orde komen.

* *Een landelijke kas voor het onderhoud van de predikanten*

De ideeën van **Marnix** over het vormen van een landelijke kas om de dienst van het Woord in stand te houden zijn door de synode van Emden niet overgenomen, maar op een eigen manier verwerkt. Met geen woord wordt ingegaan op het voorstel om een landelijke kas te vormen die door deputaten beheerd moet worden.

Sterker nog, de **synode** van Emden verplicht gemeenten hun studenten te onderhouden en handhaaft de financiële band tussen gemeente en predikanten. Alleen **wanneer** een kerk niet in staat is haar predikant te onderhouden, zal de classis of het gewest daar voor zorgen. Ook wat betreft de verdeling van de predikanten **wil** Emden alleen **een** lijst opstellen van studenten en van **predikanten** buiten vaste dienst en wijst ze zes personen aan om **vakante gemeenten** informatie te geven over geschikte predikanten. De synode van Emden heeft dus het belangrijke voorstel van **Marnix**

voor een 'deputaatschap landelijke kas' niet overgenomen. We kunnen hoogstens zeggen, dat het behoorlijk is omgewerkt door er de centralistische tendensen uit te verwijderen.

4.2 Beslissingen n.a.v. de Bedburgse punten

De synode van **Bedburg** had de vragen over eenheid en overeenstemming met de lutherse en de Franse kerken doorgeschoven naar de synode van Emden.

Opmerkelijk genoeg doet Emden alleen over de verhouding met de Franse kerken een uitspraak. Artikel twee stelt vast, dat de Nederlandse kerken **ook** de Franse belijdenis zullen ondertekenen, als bewijs van 'verbindinghe ende eenigheid' en 'tot ghetuyghnisse der **onderlingher eendrachtigheid**'.

Het zwijgen van Emden over de verstandhouding met de lutherse kerken betekent een feitelijke afwijzing van het verzoek van **Marnix** en de Prins. Emden ziet geen geestelijke en kerkelijke eenheid in het verschiet **liggen** en doet daarom geen uitspraak. De politieke bijbedoelingen van Oranje wordt niet gehonoreerd.

Ook verder onthoudt Emden zich van politieke uitspraken. **Bedburg** koos nog voor politieke medeverantwoordelijkheid door via de gemeenten de Nederlandse vrijheidstrijd te ondersteunen. Emden behandelt als kerkelijke vergadering slechts kerkelijke zaken. Zij concentreert zich op haar eigen zaken. Zo bewaarde ze haar zelfstandigheid, ook tegenover Willem van **Oranje**, wiens politieke strijd rij overigens van harte ondersteunde.

We **mogen** aannemen, dat **Marnix** met voldoening kennis genomen zal hebben van het resultaat van de synode van Emden. De kerkelijke eenheid, waar hij zo vaak de nadruk op gelegd had, was nu een feit. Het contact met de Franse kerken, **wier** voorbeeld hij zo vaak **geroemd** had, was gelegd. Oranje had minder redenen om tevreden te zijn. Hij be-

greep in eerste instantie de **motieven** van Emden om zich als kerkverband niet aan hem te binden, niet.

5. **Marnix' visie op de kerk: bolwerk of netwerk?**

In de Rondzendbrief ontvouwt **Marnix** zijn gedachten over kerkelijke eenheid. Kenmerkend is zijn uitspraak, dat een landelijke financiële kas voor het onderhoud van de dienaren des Woords een uitstekend middel is om '*alle de gemeynten der Nederlanden tot eenen lichaeme in te lijven*'.

Heeft **Marnix** hiermee op de principiële vraag, hoe men het kerkverband ziet: óf als een 'landskerk' met de plaatselijke gemeenten als delen van het grote geheel, óf als een federatie van zelfstandige, plaatselijke kerken, voor het eerste gekozen?

Om deze vraag goed te kunnen beantwoorden, is het belangrijk, eerst stil te staan bij **Marnix' visie** op het kerkverband.

Marnix legt veel nadruk op het feit, dat alle christenen **samen** lid zijn van het ene lichaam van Christus. 'Lichaam van Christus' valt voor **Marnix** samen met 'Kerk van Christus'. Daarom gebruikt hij beide termen ook voor het geheel van de kerken in Nederland.

Omdat men **samen** het lichaam van Christus is, acht **Marnix** het een plicht van de kerken, zich in een kerkverband te organiseren. Met die gedachte in het achterhoofd spreekt **Marnix** ervan om 'alle de gemeynten der Nederlanden tot eenen lichaeme in te lijven'. Niet voor niets volgen **direct** daarop de woorden: '*opdat sy me eenen gheleijcken voet nae de opbouwinge der Kercken Godes trachten*.' Met heel die zin heeft **Marnix** de formering van een kerkverband op het oog, niet van een landskerk. Maar zonder aan de zelfstandigheid van de plaatselijke kerken **tekort** te willen doen, ziet **Marnix** de eenheid van de gemeenten meer als bolwerk, dan als netwerk.

Geen hiërarchisch streven dus bij **Marnix**. Maar de kritiek op zijn voorstel voor een 'landelijke kas' snijdt wel hout. In heel de opzet zitten elementen, die kunnen leiden tot een centralistische manier van kerkregering. **Marnix** heeft geen rekening gehouden met de reële mogelijkheid, dat een deputaatschap met zulke verregaande bevoegdheden een soort semi-permanente instantie wordt, dat zoveel invloed heeft, dat men tegen zijn beslissingen moeilijk bezwaar in kan brengen.

Deze kant wou **Marnix** niet op met zijn voorstel. Hij **was**, zoals we in ons vorige artikel zagen, tegen menselijke heerschappij-voering in de kerk. Maar we mogen wel stellen, dat de door **Marnix** voorgestelde regeling niet voldoende met dit principe in overeenstemming **was**. Voor het gevaar van centralisme had **Marnix** inderdaad te weinig oog.

De omwerking van dit voorstel door Emden is dan **ook** een bewuste keus geweest vóór het **beginsel** van de zelfstandigheid van de plaatselijke kerk. Zij bleef niet **steken** in het dilemma provinciaal **independentisme** - landelijk centralisme.

6. Slotconclusie

De nadruk, waarmee **Marnix** op de geestelijke eenheid in **Christus** hamerde, en de ijver, waarmee hij steeds aan die eenheid van het lichaam van Christus concreet **gestalte** probeerde te geven, kan **alleen maar** met instemming begroet worden. Dat **Marnix**, door de volle nadruk te leggen op het totaal van de Nederlandse kerken als lichaam van Christus en kerk van God, het gevaar van centralisme te weinig onderkend heeft, **kunnen** we zeker beamen. Maar het is niet juist, **Marnix** te beschuldigen van een hiërarchisch streven. Daarvoor heeft hij **te** duidelijk de vrijheid en zelfstandigheid van de plaatselijke gemeenten gehandhaafd. Hij meende zelfs, dat **uniforme**, landelijke regelingen

die vrijheid ten goede kwamen. Samen staan we sterk, **was** zijn **mening**, en daarom zag Marnix het **kerkverband** meer als bolwerk, dan als netwerk. Om die eenheid en opbouw van de **kerk** van Christus te bereiken, was Marnix bereid, veel invloed te geven aan landelijke, centrale organen. **Behalve** synodes kunnen dat ook **deputaatschappen** zijn.

De synode van Emden in 1571 handhaafde **nadrukkelijk** de zelfstandigheid van de plaatselijke kerken. Dat **mag** vandaag als **waarschuwing** dienen voor iedere tendens naar een **overvloed** van landelijke regelingen en **deputaatschappen** in het kerkelijk leven.

¹ Deze 'Rondzendbrief' is als eerste ondertekend door Philips van Marnix, uit naam en in opdracht van de Nederlandse **broeders** te Heideberg. Als **tweede** ondertekent Gaspar van der Heyden de brief. Hij **doet** dat eerst op eigen titel en **daarna** uit naam van de andere broeders uit Frankenthal.

De Rondzendbrief is uitgegeven door Van Toorenbergen, *Philips van Marnix van St. Aldegonde. Godsdiensstige en kerkelijke geschriften*, deel 2, 's-Gravenhage, 1873, pag. 3 - 38. Hij is ook te vinden in Alo Gerlo en Rudolf de Smet, *Marnixi Epistolae* (De briefwisseling van Marnix van Sint-Aldegonde. Een kritische uitgave), Pats I, Brussel 1990, pag. 114-136.

² Marnix beveelt aan, 'met alle vriendelijkheid **ende** liefelijkheid' de volgende onderwerpen ter sprake te brengen:

- het aantal, de werkzaamheid en het onderhoud van de predikanten.
- de aandacht voor toekomstige predikanten (ook door ouders) en de oefeningen voor de predikanten.
- de scholen en het onderwijs.
- hoe men goede **ouderlingen** en diakenen krijgt en of die hun ambt goed vervullen.
- de handhaving van de tucht en de eenheid in leer, kerkelijke gebruiken en kerkregels.
- de gezindheid van de gemeenteleden tegenover de dienst van het Woord en het gebruik van & sacramenten.
- de houding van de rijken tegenover de armen en de bereidheid om naar vermogen bij te dragen aan het onderhoud van de (a.s.) predikanten.
- de verhouding tot de overheid: de kerk moet zich niet van haar vervreemden.
- het weerleggen van **dwaalleraars**, het terugroepen van dwalenden en de evangelisatie voor welwillende buitenstaanders.
- de geestelijke bijstand en leiding voor gevluchte broeders en zusters.

³ Dat hem dat uiteindelijk gelukt is, weten we uit een opmerking van de praeses van de synode, *Johannes Christianus* over de gang van zaken ter synode. Volgens hem heeft het Marnix heel wat overredingskracht gekost om alle kerken uit de regio Rijnland zo ver te krijgen, zich aan de besluiten van de te

verwachten **algemene** synode te onderwerpen. In een brief van 10 oktober 1576 schrijft hij, hoe men zich nog herinnert, 'wie heftig der Herr von St. Aldegundi im Synodo zu Bedbur-Reifferscheidt, Anno 1571 den 3. Julij gehalten, dass diese Kirchen dem gemeinen Synodo sich unterwerffen, anhielte, und nit, daran er recht that, abliess, biss er unserer Kirchen erklärung darüber hatte.'

Ook de Keulse kerken laten zich tegenover de Prins erg lovend uit over Marnix' aandeel te Bedburg. Zijn optreden heeft de zaak van de synode zeer bevorderd. Zij verzoeken Oranje daarom met klem om Marnix naar de synode van Emden te sturen, 'midts sijne presentie aldaer seer vele kan wirichten, ghelijck wy tselve genoeg weten by experientie van het voorleden provinciael, merckende [en nu gaat de loftrumpet uit!] in alles dat onse goede God den voors. Heere grootelijcx begheeft heeft met vele ghaven, also dat hy voor veel andere een sondelinge Instrument is, seer bequaem om het vervallen huys des Heeren wederom op te bouwen.'

Volgens Marnix zelf is zijn bijdrage in het besluit om een generale synode bijeen te roepen veel bescheidener geweest. Hij heeft de broeders slechts van advies gediend 'nae de cleyne gaven die ick van God ontfangen hebbe, welcke sy magschien hooger achtenden, uijt liefde ende ghenegentheyt due wy my toedroegen, dan ickse kan gevoelen, haere voornemenre helpen voorderen.' Deze bescheidenheid tekent Marnix ten voeten uit. Hij beschouwt zichzelf 'als een cleyne lidmaet des Heylighen Lichaems Christi Jesu, daerin wy al te samen verbonden ende verknocht syn'.

In 1575 geeft Jean Taffin, een vooraanstaand geref. predikant, de volgende karakterisering van Marnix: 'Sint Aldegonde - een man, zoals u weet, niet alleen van een zeldzame geleerdheid en inzicht, maar ook van buitengewone ijver w vroomheid'.

⁴ W. van 't Spijker geeft een goede beschrijving van het dilemma 'nauwe betrokkenheid - kerkelijke distantie' in zijn artikel *Stromingen onder de reformatisch gezinden te Emden*, in D. Nauta e.a. (red.), *De synode van Emden 1571 - 1971*, Kampen, 1971, pag. 72 vv.

Drs. L.E. Leeffink is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zaamslag

*Redactie,
medewerkers
en uitgever
wensen alle lezers
een gezegend
1999*

Nieuw uitgekomen

We kondigen hier kort enkele nieuw uitgekomen boeken aan. Mogelijk komt ons blad in een bredere bespreking op één of meer titels nader terug.

Job, zes preken, door ds. J. van Benthem en ds. K. de Vries.

In deze bijzondere prekenbundel nemen ds. Van Benthem en ds. De Vries de lezer mee op reis door de hoogten en diepten van de lijdensweg. Hoe echt en hoe authentiek is de vroomheid van Job? De grote spanning die het boek Job kent, houdt ook de lezer van nu bezig. De preken in deze bundel zijn daarvoor actueel en zeer troostrijk. Job is een indringend leesboek en een schitterend studieboek met vragen ter bespreking. Voor kerkelijk gebruik zijn bij elke preek suggesties voor de liturgie afgedrukt. Uitgeverij De Vuurbaak Barneveld, f 19,75 (80 blz.)

Job, Geloven en lijden om niet, door dr. A. van der Dussen.

De vele vragen die een mens kan hebben rondom geloof en lijden worden in het fascinerende bijbelboek Job niet systematisch beantwoord. Sterker, elke rationele verklaring van het lijden wordt te licht bevonden en de Here God legt geen verantwoording af van zijn handelen. Toch blijkt Job een boek dat diepe troost geeft. Vanuit de diepmenselijke ervaring van disharmonie in de verhouding met God wijst het de weg naar een werkelijke ontmoeting met Hem. Het wijst de weg van het geloof, waar de weg van het denken vastloopt. De raadsels blijven, maar zij worden draaglijk in het geloof.

Uitgeverij Buijten & Schipperheijn Amsterdam, f 19,90 (76 blz.)

DOORPRATEN MET DEPUTATEN KERKMUZIEK

A.L.Th. de Bruijne/G.J. van Middelkoop

LITURGIE EN GEMEENTE

Dit is het vierde artikel van een serie over de invoering van nieuwe gezangen. Na een inleiding die de feitelijke ontwikkelingen sinds 1993 weergaf, schetsten we vorige week een beeld van de koers en de aanpak van deputaten kerkmuziek. Vandaag komen kritische vragen aan bod, waarover we doorpraatten.

Waarom ineens zo royaal met gezangen?

De deputaten van Ommen deden het voorstel om de huidige 41 gezangen van ons Gereformeerd Kerkboek uit te bidden met een aantal gezangen uit het Liedboek. Zij boden een voorbeeldbundel van 106 gezangen. Dat riep op de synode van Berkel eerst nogal wat vragen op. De deputaten van Berkel stelden 255 nieuwe gezangen voor. Waarom deden zij zo'n grote stap, en hebben ze her niet gelaten bij het toetsen (en eventueel vervangen) van de voorlopige selectie die aan Berkel was aangeboden? Was dit wijs en zal her uiteindelijk effect niet averechts zijn?

Volgens deputaten lag dat opgesloten in de opdracht van Berkel. 'Als wij het gelaten hadden bij toetsing van de voorlopige selectie, hadden we niet gehandeld in de geest van de besluiten van Berkel.' De 106 gezangen waren huns inziens bedoeld als voorbeeld bij hoofdstuk 8 uit het rapport. Zo zou een gezangbundel eruit kunnen zien, met deze indeling, met dergelijke gezangen, er is een royale keuze van gezangen beschikbaar die heel goed te gebruiken zijn.

Maar was het niet zo, dat Berkel de 106 niet kon vrijgeven, omdat er te veel kritiek was gekomen uit de kerken? Je kunt toch niet zeggen, dat die er al min of meer door waren, en dat er alleen neg hier en daar iets moest worden bijgeschaafd. Ook het aantal Piep vragen op: we hadden er maar 40 en nu ineens 106 gezangen! De synode sprak over een royale proefbundel, maar kun je dat ook niet lezen als: we mogen best meer gezangen hebben en dat hoeft niet mondjesmaat. Maar je zou kunnen zeggen: verstandig is wel om er nu niet meer dan 106 van te maken, want dat was toen al een behoorlijk stap.

Ds. Van den Berg taxeert dat anders. Dat de 106 niet zijn vrijgegeven, kwam omdat ze eerder als voorbeeld dan als voorstel bedoeld waren, en omdat er nog geen confrontatie met de kritiek had plaatsgevonden. Deputaten moesten met die kritiek aan de slag voordat er sprake kon zijn van vrijgeven voor kerkelijk gebruik. Ook werd er gesproken over een groeimodel, waarin geleidelijk aan meer gezangen kunnen worden aanvaard. Deputaten hebben eerst een paar maal vergaderd over & vraag wat & beste aanpak was. Ze kozen toen voor het

beleid het Liedboek structureel en methodisch te gaan bekijken. 'Maar het is kunstmatig om te zeggen we gaan structureel met het Liedboek aan de slag en als we bij een aantal van 150 zijn, stoppen we. We wisten niet waar we zouden uitkomen. We zijn in subcommissies uiteengegaan en ieder heeft zijn portie gedaan en alle leden hebben elkaars portie ook weer bekritiseerd en bekeken, maar dan weet je niet waar je uitkomt. Het criterium was: wat h e n wij con amore zo aanvaardden, waar we achter staan qua schriftuurlijkheid. Dan zit je niet op een limiet te werken. Dan kijk je naar het resultaat en dan hadden we kunnen zeggen: laten we hier en daar nog iets gaan schrappen om een klimaat te scheppen dat je een zo goed mogelijke ingang vindt. Maar &t hebben we niet gedaan. De geest van het besluit is het open einde; en wij zijn zo ook aan de slag gegaan, zonder te weten dat we bij zo'n fors aantal zouden uitkomen.'

En onze vroegere terughoudendheid?

Maar als je nu kijkt naar ons verleden, dan zie je dat de Gereformeerde Kerken vanaf de Reformatie toch buitengewoon terughoudend zijn geweest. Is het dan verstandig om nu ineens door te schieten naar zoveel?

Zijn de argumenten die ingebracht werden op vroegere synodes nu punten waar je helemaal m n kunt voorbijgaan? Je kunt die vraag procedureel stellen: kunnen de mensen het zo snel meemaken? Maar de vraag kan ook inhoudelijk zijn: als gereformeerden hebben we vaak gezegd: wees voorzichtig en

kijk goed wat je doet met gezangen. En hoeft dat tegenwoordig niet meer?

Mevrouw De Heer: Dat wij hier zo **weinig** gezangen zingen, zit ingebakken in onze traditie en heeft te maken met de keuze tussen psalmen en gezangen: moeten we eigenlijk niet bij de psalmen blijven? In de tijd van de Reformatie zijn gezangen eigenlijk buiten de deur gehouden en de hele geschiedenis door heeft dat een rol gespeeld. We zijn nog altijd door **die** traditie gestempeld en zo **zijn** we terughoudend ten opzichte van gezangen. En de oproep 'zingt een nieuw lied' heeft nog **maar** weinig gehoor gekregen. In deze eeuw **was** er enige stijgende lijn, maar het blijft mondjesmaat. En zo'n omslag naar veel gezangen is **een** heel grote omslag; dat zijn we ons heel wel **bewust**. Maar naar mijn idee is dit in *het licht van Berkel* nu veel meer een praktisch probleem dan een inhoudelijk probleem. Ik begrijp, dat het **voor** veel mensen inhoudelijk is, **maar** het heeft veel meer te **maken** met doorgaande bezinning en **werken aan meningsvorming**, landelijk en binnen de **gemeente**. En per gemeente wijs omgaan **met** dat **grote aantal van 255**, naar de maat waarin dat in **die** gemeente kan.

*Maar het ligt natuurlijk ook dieper: er zijn gemeenten waar **men** absoluut geen **enkel** nieuw **gezag** zingt. En dat niet **omdat** men dat **technisch** niet aan kan, **maar om** inhoudelijke argumenten. Het gaaf **dan** om de vraag **of** in **bepaalde** gezangen dingen naar voren komen, **of** bij ons dingen versterken, waarvan je je moet afvragen: klopt dat nu eigenlijk **met** wat wij preken, met wat wij behoren te geloven?. En dat lijkt te wringen met de benadering - meer van *Berkel* misschien dan van *deputaten* - van vooruit **nu** **maar**.*

Ds. Van den Berg: In de kerken is nu **ook** een grotere verscheidenheid in liturgie gegroeid. We moeten daar verstandigen zorgvuldig mee

omgaan. Wij realiseren ons, dat wat wij voorstellen niet niks is maar voor de kerken heel wat betekent. Daarom is het goed, dat we er de nodige jaren aan **kunnen** toevoegen. Dus neem er de tijd voor. Maar we realiseren ons dat het **een enorme** sprong is. We hebben met opzet bij die 255 halt gehouden, **ook** al liggen er nog veel meer opdrachten. Maar dit is inderdaad zo'n forse stap. Laat ook Leusden **er** eens naar **kijken**: zijn wij eerlijk, gezond bezig geweest in de lijn van de opdrachten **van Berkel**? Zo niet, zeg het en toon het **aan**. Wij zijn zelf ervan overtuigd dat **wij** in de uitgezette lijn hebben **gewerkt**, **maar** als er bijgesteld en **gecorrigeerd** moet worden, laat de synode dat zeggen.

*Deputaten **hadden** misschien beter een onderscheid kunnen **aanbrengen** in de categorie **liederen** die ze nu **aanvaardbaar** vonden en een deel **daarvan** nu **kunnen** voorstellen en ten ander deel voor later bewaren. De liederen waarop de **meeste** kritiek komt **zijn** de **modernere liederen**, die door huidige dichters en componisten gemaakt zijn. Minder kritiek zit er bij de klassieke **kerkliederen**. Als je je daartoe had beperkt, waren de voorstellen van deputaten misschien opener ontvangen. En **dan** was je **toch** ook bij een redelijk ruim **aantal** **uitgekomen**.*

De heer Kisteman: Dat hadden we kunnen doen, **als** we ervaren hadden, dat we op gespannen **voet** kwamen met onze opdracht. Maar als in de opdracht nadrukkelijk gezegd **wordt**, dat er **een** grote behoefte is - 'een royale proefbundel om in de eerste behoefte te voorzien' - dan wil je **niet** gaan **beknibelen**. En in de loop van de tijd is de behoefte duidelijk gegroeid, bij de sterke nadruk op de liturgie, die **vraagt** om passende liederen bij allerlei gebeurtenissen in de kerkdienst. En als je benadrukt dat het belangrijk is om **van Christus** te kunnen zingen, dan is dat **een** welkome **aanvulling** op de psalmen van het

Oude Testament. Sommige aspecten worden nu ook anders **gewogen** dan vroeger, bijvoorbeeld het onderscheid tussen **Schriftberijmingen** en vrije liederen.

Omslagpunt?

*Moeten we **Berkel** zien als een omslagpunt tussen een grotere **terughoudendheid** in het verleden en ten **ruimere** benadering vandaag? Was dat zo voor de deputaten van *Ommen* en **voor Berkel**? En was dat zo voor de kerken? Het **rapport** van deputaten **Ommen** biedt **veel** interessant **materiaal**, waarvan het goed is dat we **daar** over **nadenken**. Maar **kun** je zeggen: dat is een **mijlpaal** die we **zijn** gepasseerd? Voortaan **gaan** we hiervan uit? Je **kunt** toch niet zeggen dat de kerken in hun geheel dit **hebben gepakt**? De synode van *Berkel* heeft het rapport niet aanvaard. De meeste mensen hebben het **nooit gelezen**. De Reformatie heeft in enkele artikelen de grote **lijnen** weergegeven. Maar hebben we ons dat allemaal **eigen gemaakt**? En ons de draagwijdte ervan gerealiseerd? **Of** komt nu, **nu** we de uitwerking zien, de vraag op: hebben we **wel** in de gaten gehad, dat *Berkel* een omslag was en bedoelden we dat echt als zo'n omslag? Moeten we er niet **vooral** voor **zorgen** dat we **met** elkaar die **basiselementen** nog eens een keer goed doorpraten?*

Ds. Van den Berg: Dat is best een reëel probleem. Hebben de kerken dat beseft? Daar **kun** je je vragen bij hebben. Maar nu onze positie als deputaten. Kun je als deputaten zeggen: **beste** synode, weet je wel wat je zegt?

Ook hier ligt een taak voor Leusden om dat goed te bekijken. Om de dingen verstandigen goed te wegen en samenbindend te werken in het aangeven **van** het volgende traject. Dat vind ik niet makkelijk **voor** Leusden.

Mevrouw De Heer: Maar het omslagpunt, als je het zo wilt noemen,

kwam nu ook niet uit de lucht vallen; het lag in de lijn der verwachtingen dat het op **zeker** moment zou gaan gebeuren. En het overkwam de mensen van de synode nou ook weer niet.

Het is belangrijk, **een** goed besef te hebben van de voorgeschiedenis. Het gaat om meer dan de gezangen; het gaat om het hele brede terrein **van de liturgie**.

Als er kritiek is en er vragen zijn **moeten we** daar eerlijk mee omgaan. Maar het probleem ligt toch vooral **op** het terrein van de **doorgaande** meningsvorming en dat op het hele **terrein** van de liturgie. Daarop moet Leusden zich bezinnen: hoe **kunnen we** er voor zorgen dat ieder **kerklik** dat meemaakt? En dat we niet aan hen **voorbijrennen**. Geen zaak van hardlopen of langzaam lopen, maar **gezamenlijk** verder komen in de **meningsvorming**. Informatie, het aanreiken van inhoudelijke achtergronden, van vakkennis, daar moet in de komende periode het accent op komen te liggen.

Hoe moeten we toetsen?

Hadden deputaten niet nog een nadere verantwoording en motivatie moeten geven bij de selectie van de gezangen?

Ds. Van den Berg: Wij hebben die verantwoording globaal gehouden, niet per lied. We hebben van de voorgestelde liederen geconstateerd dat ze op basis van de criteria aanvaardbaar waren. **In** wezen kun je daar niet zoveel aan toevoegen.

Mevrouw De Heer: Mensen blijken een nadere verantwoording soms te missen, omdat dat in het verleden wel zo is gegaan. Maar men **voelt** zich vooral heel onzeker met zo'n stapel in de hand zonder nadere toelichting. 'Ze zeggen wel dat het schriftuurlijk is, maar hoe hebben ze gewerkt?' Toch hebben we ons wel degelijk verantwoord, maar anders dan **men** naar nu blijkt verwachtte. **Men** verwachtte een verantwoording per lied, en wij gaven

een verantwoording van de keuze voor een bundel, het Liedboek. Ook hebben we verteld hoe **we hebben** gewerkt, wat onze uitgangspunten waren, dat we er als deputaten gezamenlijk van overtuigd zijn dat deze liederen **schriftuurlijk verantwoord** zijn. Laat dat voldoende wezen... Laten **we elkaar** hierop **mspreken**, open en **eerlijk**, zonder angst of argwaan, zonder de wens om **alles** van te voren tot ver achter de **komma** vast te leggen.

De toetsingsgronden van deputaten zijn bij veel kerkleden niet bekend. Nu er niet meteen bij de gezangenlijst een aanduiding is gegeven van de criteria, die het toetsen kunnen sturen en die ook zelf getoetst kunnen worden, zijn kerken en kerkleden hun eigen toetsingscriteria gaan aanleggen, en dat bevordert een positieve ontvangst van de geselecteerde liederen niet. Waar moeten we bij het toetsen nu vooral op letten?

Ds. Van den Berg: De **kerken** mogen op alle aspecten reageren. Wij denken, dat de dichterlijke en muzikale waarde al goede **aandacht** heeft gehad bij de totstandkoming van het Liedboek. Daarom is het goed nu vooral aandacht te **geven** aan de Schriftgetrouwheid. Mevrouw De Heer: En in de gronden bij het besluit van Berkel wordt gezegd, dat er vertrouwen mag zijn dat deputaten hun werk wel zo zullen doen, dat we niet bang hoeven te **zijn** voor ontheiliging van de eredienst.

De synode heeft de lijn uitgezet, dat aan deputaten een eerste toetsing wordt toevertrouwd. Daarna wordt er naar de kerken geluisterd en tenslotte geeft een synode een eindoordeel. Wordt er nu niet teveel aan deputaten overgelaten, en worden zij daarmee niet te zwaar belast?

Ds. Van den Berg: Inderdaad, je geeft **aan** deputaten het vertrouwen dat **zij** de eerste **stap** mogen zetten, **terwijl** de laatste beslissing bij de

synode zelf ligt. Deputaten hebben overigens niet het gevoel dat zij hierdoor te zwaar worden belast. Als synode kun je natuurlijk zeggen: deputaten moeten eerst maar een selectie voorleggen aan de **synode**; dan gaat **een** commissie die bekijken; **ben** je dan **goed** bezig? We hebben een en ander geleerd van de gang van zaken rond de invoering van de **psalmberijming**. En gezegd: zo moet het niet weer. Uiteindelijk is toen ook **een proefbundel** vrijgegeven voor kerkelijk gebruik, die een synode ook niet van A tot Z heeft bekeken. En later zijn er door de **ommezwaai** van Heemse nog 50 psalmen uit de IKB binnengehaald. Wat blijft er dan over van dit proefbundel, waarmee de kerken **tien jaar** hebben zitten **worstelen**? Ben je **dan** gezond bezig?

In artikel 67 van de kerkorde hebben we afgesproken, dat we in de kerkdienst zingen wat de kerken in een generale synode hebben goedgekeurd. In een groeistadium moet er een beetje ruimte wezen om duursoepel mee om te gaan, maar wordt dat nu niet te ver opgerekt als je de voorgestelde liederen al in een kerkdienst gaat zingen? Moet dit soort beslissingen niet door de kerken in hun totaliteit gedragen worden? En pleit dat er niet voor nieuwe gezangen pas in de kerkdienst te gaan gebruiken als de kerken ze gezamenlijk hebben aanvaard?

Ds. Van den Berg: Toch mag er wel gevraagd worden om een zeker vertrouwen in deskundigheid. Krijg je dat straks niet ook bij de nieuwe Bijbelvertaling? Zal de synode dan niet ook mee in rekening brengen de deskundigheid van mensen die in het deputaatschap daarvoor zitten? Dat lijkt me toch een billijke werkmethode.

Geven wij het Liedboek teveel vertrouwen?

De gehunteerde criteria waren: Schriftgetrouwheid, dichterlijke en

muzikale kwaliteit. Voor wat betreft de dichterlijke en muzikale kwaliteit hebben deputaten groot vertrouwen in de deskundigheid van de samenstellers van het Liedboek. De brochure 'Lied tegen het licht' stelt de vraag of dit wel helemaal terecht is. Volgens de heer en mevrouw Vreugdenhil is het eigenlijk zo, dat een gebrek aan schriftuurlijke belijndheid de Liedboek-dichters verleidt tot een bepaald vaag soort taalgebruik. De criteria Schriftgetrouwheid en taalsoort lopen dan door elkaar heen. Als je het Liedboek leest en zingt, krijg je toch het gevoel: de sfeer van sommige liederen is toch iets van een modernistische setting. Deputaten zeggen in het rapport wel heel mooi, dat de context waarin je zingt bepaalt, welke sfeer een lied krijgt, en toch dringt dat gevoel zich op. Moeten we hier niet kritischer zijn?

Ds. Van den Berg: Waar sprake is van een vaag taalgebruik, moet je het lied beoordelen vanuit de vraag of het in strijd is met de Schrift. Ik denk dat bepaalde dingen dan dichterlijk aanvaardbaar zijn. In een formulering als 'verhuld in brood en wijn' hoef je niet per se iets Luthers te proeven.

Je moet ervoor oppassen niet op een te hoog niveau te gaan zitten voor gewone kerkmensen. Er is in het Liedboek echte poëzie geschreven, maar is de bijbelse poëzie altijd wel zo ingewikkeld als het Liedboek soms is?

Sommige liederen zijn een beetje cryptisch, of filosofisch en zo. Neem nou gezang I: 'Zijn woord is van het zijnde oorsprong en doel en zin', dat kun je toch niet zingen? Dat niveauverschil heb je in de liederen in de Bijbel niet. Daar is wel niveauverschil te bespeuren - het een is poëtischer dan het andere - maar dat wat echt poëtisch is, is dan toch nog een vorm van wat dan volkskunst wordt genoemd, iets wat door de gemiddelde man mee te maken is.

Mevrouw De Heer: Bij de samen-

stelling van het Liedboek is er inderdaad gewerkt met literaire criteria. Maar ook was men zich er goed van bewust dat het ging om functionele poëzie. Er ontstaat gemakkelijk een valse tegenstelling: @- &h taalgebruik is elitair maar een kerklied is er voor iedereen. Maar het gaat er niet om dat poëzie alleen voor een kleine groep, een elite is. Het gaat om de vraag of mensen vatbaar zijn voor beeldend taalgebruik, en dat loopt door alle opleidingsniveaus heen.

De heer Kisteman: Poëzie heeft vaak verschillende niveaus, en niet iedereen kan zich bij alle niveaus iets voorstellen. En dat is misschien iets van het geheim dat er af en toe inzit. Er zijn verschillende liederen die op meerdere niveaus te zingen zijn; en is dat een zwakte of is dat een sterkte? Wanneer blijft een lied boeien? Als er een geheim in zit, waar nog iets meer in te ontdekken valt, is dat iets moois; het is voor iedereen te zingen, maar het is ook nog een stap meer en dat is in het Liedboek vaak aan de hand.

Maar het moet dan wel voor iedereen een betekenis hebben. En de vraag is of het goed is als je er meer kanten mee uitkunt, ook een verkeerde kant.

Bij het zingen van bepaalde gezangen kun je het gevoel hebben: wringt dit niet, is dit een zuivere vertolking van wat we geloven? En wanneer je zegt: ik weet niet waar dit heengaat, wat zit daar nou bij, zit dat je niet lekker. Het is dan toch te makkelijk om te zeggen: je kunt het wel goed invullen. Vul ik het dan ook goed in? Of ligt het som nkt voor de hand dat je het verkeerd invult? Het staat er dan zo, dat de meest voor de hand liggende uitleg niet uit je gedachten te bannen is.

Verkondigend zingen

Mevrouw De Heer: We moeten verder ook bedenken, dat wij ons zingen vaak zien als uitgaande p s t,

van ons naar God en een heel d e - le keer ook naar elkaar toe. Zingen als inkomende post kennen we weinig, naar binnen zingen, zingen in context, luisterend zingen. Dat uitgaande zingen dreigt heel verticaal te worden en teveel incidenteel in de eredienst. Luisterend zingen laat je veel meer bezig zijn met de tekst en met de plaats die het heeft. Dan kan het Eed gaan spreken naar wat daarvoor gebeurt en wat daarna komt.

Dat is een belangrijk punt. Aan de ene kant m e t je jezelf herkennen in was je zingt, aan de andere kant is er het verkondigende aspect ervan. De schrijvers van 'Lied tegen het licht' lijken dat niet zo te zien. Maar als het waar is dat er een verkondigend aspect aan het zingen zit, dan geldt des te sterker dat je m e t letten op de theologie die erachter zit.

Mevrouw De Heer: Dat is waar, maar een lied gaat wel kleuren naar zijn omgeving, zeker bij veel beeldend taalgebruik.

Maar vaak laat men zijn benadering kleuren door een zekere voorkennis. De heer en mevrouw Vreugdenhil hebben een heel sterk idee over de Landvolktheologie, mijns inziens sterker dan terecht is; je kunt ook gaan inlezen. Een gewoon kerklied zal in gezang I bij 'woord' denken aan het Woord zoals we dat in de bijbel tegenkomen. Voorkennis kan goed zijn, maar ze kan ook hinderlijk zijn, en je in de weg staan of te argwanend maken.

Maar dat is wel een punt. Aan de ene kant denk je bij hef lezen van het boekje van Vreugdenhil: doe niet zo moeilijk, haal er niet zulke ingewikkelde dingen uit. Aan de andere kant is er ook dat verkondigende zingen. Er zijn zelfs kerken in de wereld die geen belijdenis hebben, maar hun geloof in hun liederen vastgelegd hebben. Dan is het toch terecht om te zeggen, dat er iets meekomt in de liederen, dat er misschien iets meesijpelt in de

kerken, een bepaalde manier van geloven. Dan moet je meer doen dan vragen of je het ook goed kunt uitleggen en vragen: komt hier ook positief de volle verkondiging op dit punt zelf mee? En dan is het antwoord van deputaten op de bezwaren van de heer en mevrouw Vreugdenhil misschien toch wat kort en raakt het misschien toch niet wat ze willen zeggen.

Ds Van den Berg: Dan gaat het toch meer over de weging van elk lied afzonderlijk. Als zij kritische opmerkingen maken over het Liedboek in zijn totaal of de groep die erachter zit, dan kun je haast moeilijk anders dan zeggen: in zijn algemeenheid kunnen wij daar andere dingen tegenover zetten. Hoe dat concreet in een bepaald lied ligt, daarover zou je met elkaar verder moeten praten. We moeten dat maar lied voor lied rustig gaan bekijken en wegen en als de kritiek overtuigt, dat ook openlijk uitspreken. Maar die confrontatie ten aanzien van concrete gezangen, daar-

mee hebben we ons nog niet bezig gehouden.

We mogen dus noteren, dat deputaten zich goed bewust zijn van dit gevaar. Dat kan een brug zijn die mensen met elkaar verbindt. Of dat gevaar aanwezig is, kan duidelijk worden wanneer we samen de concrete liederen gaan wegen.

Tot zover het verhelderende gesprek dat we met deputaten hadden. De volgende keer spreken we met mevrouw N.M. Van Zijlekom-van Veen te Pijnacker en de predikanten A. Boersma van Schildwolde en P.L. Stom van Rijnsburg over vragen en bezwaren die in de kerken leven.

Bibliotheek Bralectah
gereformeerde bibliotheek voor mensen met een leeshandicap

...Heeft
De Reformatie
ook in
gesproken vorm.

Telefoon 0521 - 515946

H. Prins

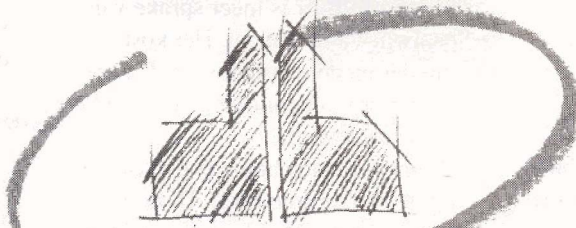
Nieuw uitgekomen

Bijbelstudie, door ds. E.J. Hempenius.

In dit boek leert de schrijver om op een goede manier de Bijbel te bestuderen. Hij laat zien hoe je recht doet aan de verschillende soorten bijbelteksten, welke vertalingen er zijn, en hij geeft veel tips voor je studie en voor een groepsbespreking. Op bijna elke bladzijde staan leuke, toepasselijke vragen en er staan zes uitgewerkte bijbelstudies in het boek.

Uitgeverij De Vuurbaak Barneveld, f 16,75 (95 blz.)

donatus

Verzekert
van Avondmaalstel tot Zaddeldak
alles onder *mw* kerkelijk dak!

Verzekerd zijn bij Donatus is een geruststellend gevoel.
Al sinds 1852 dé verzekeraar voor uw kerkelijke eigendommen,
maar ook voor al uw andere verzekeringaangelegenheden.
Vraag vrijblijvend onze brochure of offerte of maak een afspraak voor
een vrijblijvend persoonlijk gesprek.

Postbus 500
5240 AM Rosmalen

Hoff van Hollantlaan 8
Tel. 073 5221700 - Fax 073 5221717

GELOOFWAARDIG VERZEKERD

CALVIJN, HARVARD UNIVERSITY EN CONFLICTBENADERING

B. Bus

Samenleving

De trainer – Mediation – keek me verbaasd aan. Had Calvijn bij conflicten dezelfde opvattingen als hij? Gebruikte Calvijn echt dezelfde methode? 'Stuur die gegevens eens naar me op, dat is interessant'.

Training Conflictbemiddeling

Kortgeleden volgde ik een training -Mediation- (conflictbemiddeling). Met vijftien andere deelnemers zijn we zes dagen intensief aan het werk geweest om te leren volgens het -mediationmodel- met conflicten om te gaan. De **trainingsgroep** bestond uit advocaten, een notaris, managers, **directeuren** en organisatie-adviseurs. Een uitermate boeiende **cursus** waar iedereen na afloop enthousiast over was. ik ben van mening dat mediation (bemiddeling) bij uitstek binnen de christelijke gemeente een waardevolle plaats kan innemen.

Wat is mediation?

Heel kort aangegeven: mediation is een andere manier van omgaan met conflicten. Vaak gaan partijen bij een conflict tenslotte naar de rechtbank. In de kerk gaat men dan vaak naar een classis en nog verder. Helaas blijkt in de praktijk dat het meestal een kwestie van winnen of verliezen wordt. Vaak ontstaan er juridische steekspelen. Tenslotte doet een rechter een uitspraak. Dat duurt meestal erg lang (momenteel tot 2 jaar bij een rechtbank) en het kost veel tijd, energie en geld. Bovendien is meestal één van de partijen ontevreden. Hij heeft verloren. Ook de relatie tussen de partijen is vaak ernstig geschaad.

Bij mediation (bemiddeling) proberen alle betrokkenen op een andere, meer bevredigende manier tot een oplossing te komen.

Het Nederlands Mediation Instituut omschrijft mediation als: het gezamenlijk oplossen van een geschil door bemiddeling. Doel is het vinden van een oplossing die voor de betrokkenen aanvaardbaar is.

De mediator (bemiddelaar) neemt in een conflict zelf geen standpunt in maar helpt bij het vinden van een oplossing.

In de praktijk blijkt dat deze manier meer tevredenheid bij alle betrokkenen geeft. Er is meer sprake van een win-win resultaat. Het kost minder en de relatie tussen de partijen wordt niet onnodig beschadigd of verbeterd zelfs.

De mediationstechniek is gebaseerd op de Harvardmethode. Deze methode is ontwikkeld aan de rechtenfaculteit van de Harvard University in Amerika en heeft wereldwijd veel belangstelling getrokken. Bij de Camp David accoorden is ondermeer van deze techniek gebruik gemaakt.

Mediation, oud nieuws?

Bemiddeling kan gezien worden als een vorm van alternatieve geschillenbeslechting. Er zijn sterke aanwijzingen dat vroeger de alternatieve geschillenbeslechting erg populair was. Daarvoor zijn twee rede-

nen: de rechtspraak was erg duur en de maatschappij was erg gericht op harmonie en rust. Tot in de 18e eeuw werd vaak in de herberg aan de gelagtafel over de conflicten doorgesproken en werden in gemeenlijk overleg oplossingen ge-

zocht. Nog eerder werden in de gilden conflicten vaak opgelost door oude ervaren gildebroeders, de scheidslieden.

Waarom zijn dan de alternatieve vormen van geschillenbeslechting bijna verdwenen?

De reden hiervoor lijkt te zijn dat men in de Bataafse tijd (1795-1811) de rechterlijke macht wilde versterken. Geschillenbeslechting vond men een taak voor de professionele rechter. In de 19e eeuw komt er overigens weer meer aandacht voor de alternatieve geschillenbeslechting. De aandacht die momenteel aan mediation gegeven wordt, toont aan dat ook vandaag de belangstelling voor een andere vorm van omgaan met geschillen in de belangstelling staat.

De situatie in de kerk

Conflicten in de kerk snijden er vaak diep in. Dieper meestal dan buiten de kerk. Juist in de kerk ervaren de leden het als extra pijnlijk wanneer conflicten op heftige wijze worden uitgevochten. 'We zijn toch broeders van elkaar, zo ga je toch niet met elkaar om in Christus' gemeente?' Conflicten in de kerk zorgen vaak voor meer slapeloze nachten dan conflicten die zich afspelen buiten de kerk. Buiten de kerk gaat het ook over belangrijke zaken maar van een broederband is dan geen sprake. De ervaring wordt daardoor anders. Juist dat gevoel maakt een conflict

in de kerk ook moeilijker. Voor je het weet zijn er twee conflicten: een conflict over de aanleiding en een conflict over de wijze waarop je **daar** samen mee omgaat. Voor ambtsdragers valt het **beslist** niet mee daar goed mee om te gaan. Helaas gebeurt het ook dat **een van** beide partijen **besluit** naar de rechter te gaan.

De oproep van Paulus in 1 **Korintiërs** 6 wordt dan genegeerd. Paulus roept juist op om gebruik te maken van wijze mannen in de **gemeente** om zo de problemen op te lossen. Mediation als methode **van** conflictantering past uitstekend in het kader van zijn oproep.

Calvijn en Harvard

Wat deed Calvijn dan? Prof. van 't Spijker beschrijft de zienswijze van Calvijn in het grote conflict tussen Luther enerzijds en Bucer en **Zwingli** anderzijds. Dit conflict leidde tot het definitieve uiteengaan van de **broeders** met daarbij harde woorden van Luthers kant. Calvijn zei hier later het volgende over: het conflict is op het verkeerde niveau uitgevochten. De mannen hadden hun posities moeten verlaten en het gesprek op een hoger niveau moeten voeren. Luther erkende dat dit inderdaad beter geweest zou zijn.

In essentie ging Calvijn uit van hetzelfde principe als de **Harvardmethode**.

Ook in de **Harvardmethode** gaat het erom boven de botsende standpunten uit te stijgen. Waar gaat het mensen nu om, **wat** is het belang? Wat willen ze eigenlijk bereiken of vermijden?

In de praktijk blijkt dat het veel gemakkelijker is om op het niveau van de belangen tot een oplossing te komen dan op het niveau van de botsende standpunten. Dat vraagt veel creativiteit en inzet van alle **betrokkenen** en het levert vervolgens veel op.

Waar wordt mediation voor gebruikt

Eén van de gebieden waarop **mediation** steeds meer benut wordt is dat van de echtscheiding. Tijdens de cursus vertelde een advocate dat zij in haar praktijk in **ruim** 80 % van alle **echtscheidingssituaties** met behulp van **mediation** tot een voor beide partijen bevredigende oplossing komt. Iedereen die met **echtscheidingszaken** te maken heeft, zal door dit cijfer op zijn minst geïnteresseerd raken in deze aanpak.

Ook in de zakenwereld wordt al meer van **mediation** gebruik gemaakt. De gemiddelde duur van commerciële mediations blijkt ongeveer op 6 uur te liggen. Vandaar het eerder geschetste voordeel van beperkte **kosten** en de beperkte tijdsinvestering.

In **Amerika** heeft **mediation** al breed ingang gevonden. Wij lopen op dit punt in Europa behoorlijk achterop.

Alhoewel, het idee van **mediation** is via de 'settlors' (Europese immigranten) in **Amerika** bekend geraakt. We gaan nu **een** idee importeren dat **we** eerder geëxporteerd hadden.

Waarom is bemiddeling moeilijk?

Eén van de deelnemers aan de eerder genoemde training zei aan het einde van de zesdaagse training: 'als je de theorie te **pakken** wilt krijgen, dan heb je **aan** een halve dag al genoeg. Maar om het in de vingers te **krijgen** is zes dagen training eigenlijk te kort'. Hoe komt dat?

Wij zijn heel sterk gewend om op het niveau van de standpunten met elkaar het gesprek te voeren. Het standpunt van de één **kan** al heel snel tegenover het standpunt van de **ander** komen te **staan**. Dat kan vervolgens allerlei, meestal minder **positieve**, gevoelens bij ons oproepen. Het gevolg daarvan is, dat we steeds minder oog voor de **ander** **krijgen** en steeds meer **oog** voor

ons eigen belang. Voor we het weten zitten we in een **standpuntenoorlog**. De ander is onze tegenstander. We gebruiken dan ook al gauw woorden die met vechten te maken hebben.

Voorbeelden: 'valkuilen, achillespees, verdacht zijn, rookgordijnen leggen, terugvalposities, mist, ik moet op **m'n** hoede zijn, **hij** probeert me terug te pakken etc.'.

Beide partijen gaan het conflict in met een houding van: hoe krijg ik de ander zover dat **hij** doet wat ik belangrijk en juist **vind**.

Die manier is ons zo bekend dat het veel moeite kost om op een andere manier naar botsende standpunten te kijken.

Wij hebben ook als buitenstaander bij conflicten snel de neiging om te gaan zoeken naar het antwoord op de vraag: wie heeft gelijk. We gaan veel tijd steken in het **vergelijken** van de **standpunten** en de geschiedenis die **daarbij** hoort. Daar kunnen we erg lang **mee** bezig zijn met soms of helaas ook vaak, de frustrerende ervaring dat dit een doodlopende **weg** is. In de praktijk blijken beide partijen het nodige aan het conflict te hebben bijgedragen. Wat is dan een rechtvaardige oplossing?

De mediation methode in het kort.

Mediation vraagt om een houding van onpartijdigheid en onafhankelijkheid. De mediator zoekt samen met de beide partijen naar ieders achterliggende **belang(en)** en waarden. Wat gaat het de ander eigenlijk om, wat wil hij bereiken of vermijden? Hij moet daarbij vanaf het begin zorgen voor **een** werkbare relatie, dus **moet hij** de nodige aandacht **geven** aan de emoties die bij conflicten spelen. Onnodig scherp taalgebruik leidt er vaak toe dat de **gemoederen** verhit raken en het gesprek zo vast als een huis komt te **zitten**.

Als de zienswijzen en belangen op tafel liggen, gaat hij samen met de partijen na of het mogelijk is een

creatieve oplossing te bedenken die rekening houdt met ieders belangen en voor beiden acceptabel is. Vervolgens **bekijken** beiden de gevonden oplossing en vergelijken die met het alternatief: doorvechten.

In de **praktijk** blijkt verrassend **ge**noeg heel vaak dat de gevonden oplossing beter is dan de gang naar de rechtbank.

Hiermee zijn de belangrijkste elementen wel aangeduid. Het kost wel enige tijd om deze methode **goed** in de vingers te krijgen.

Opnieuw: mediation in de kerk

M.i. is deze methode een **waarde**-volle aanvulling op de manieren waarmee tot nu toe in de kerk met conflicten **werd** omgegaan. Deze ontwikkeling in de samenleving kan ook ons stimuleren **om** binnen de kerk anders met conflicten om te gaan. De essentie van de methode is van groot belang voor ieder die te maken **krijgt** met botsende standpunten. Denk daarbij aan **kerken**-raadsvergaderingen, huisbezoeken, commissies e.d. Ook in discussies over ontwikkelingen zoals liturgie kan de zienswijze **van** Calvijn ons verder helpen. Dr. van Gorp **wees** hier recent op in zijn toespraak op de vergadering van de vereniging **Reformanda**. Achter de **vormen** moeten **we** gaan zoeken **naar** de normen. Bij het verder **doorspreken** zal blijken dat tussen een **vorm** en de norm **soms** nog wel meerdere belangen en waarden **zitten**. Dat geeft niet, als **we** ze maar duidelijk **krijgen**. Het gesprek in de kerk over alle mogelijke ontwikkelingen is gediend met **een** houding **van** vriendelijkheid (ds. van Gorp spreekt hier **ook** **van** inschikkelijkheid) en zorgvuldigheid in het verkennen van **elkaars** standpunt en achterliggende belangen en normen. Calvijn wees een duidelijke weg, de mediation-methode is een fraaie concretisering daarvan.

Drs. B. Bos is directeur van de Stichting Gereformeerd Vormings Instituut (GVI).

Lied vandeweeek

Lied 397:

O GOD, DIE DROEG ONS VOORGESLACHT

Lied 397 staat op het rooster voor zondag 10 januari 1999. Omdat De *Reformatie* niet op 2 januari verschijnt, treft u de toelichting bij dit lied alvast in dit nummer aan.

Voor ons gevoel is het lied 'O God, **die droeg ons** voorgeslacht' onlosmakelijk met de jaarwisseling **verbonden**. Misschien vraagt u zich zelfs af of het niet mosterd na de maaltijd is om het lied op de tiende dag van het nieuwe jaar te zingen...

De liedtekst werd geschreven door de dichter-predikant Isaac Watts (1674-1748), die meer dan 600 **liederen** op zijn **naam** heeft staan. Nog niet eens zo'n groot aantal, **wan**-neer je het vergelijkt met bijvoorbeeld de duizenden liederen van de gebroeders **Wesley**. De betekenis van Watts voor het Engelse **kerklid** wordt het best getypeerd door de eretitel die de Engelsen hem gegeven hebben: 'Father of *English hymn-writing*'. Tot de meeste bekende liederen van deze 'vader van het Engelse kerklied' hoort het lied van deze week, de **hymn** 'O God, *our help in ages past*'. De Engelse hymnoloog F.J. Gillman schreef eens: "Ook al **zou** er verder niets uit de pen van Watts **gevl**oed **zijn**, dan nog **zou** dit lied rechtvaardigen dat de auteur een **memorial** in de Westminster Abbey gekregen **heeft**." Dat lijkt ietwat overtrokken, maar het geeft wel aan dat de hymn in Engeland erg ge-

liefd is. Nog steeds wordt het lied daar bij allerlei herdenkingen gezongen.

Waarschijnlijk schreef Watts zijn wereldberoemde lied in 1714, kort voor de dood van Queen Anne. In ieder geval publiceerde hij de **hymn** in de bundel *The Psalms of David imitated in the language of the New Testament, and apply'd to the Christian state and worship* (1719). Deze **titel** spreekt boekdelen over hoe Watts met de psalmen omging: hij **werkte** de oudtestamentische liederen om tot nieuwtestamentische liederen. Hiermee trad Watts in het voetspoor van de reformator Maarten **Luther**, die al hetzelfde deed (vgl. Luthers bewerking van psalm 46: Een vaste burcht). In zekere zin is het lied van deze week een bewerking van Psalm 90. We kunnen echter niet spreken van een **berijming** van Psalm 90. Een vergelijking met onze berijmde versie van psalm 90 is dus niet aan de **orde**. Watts heeft een paar gedeelten uit deze **psalm** verwerkt in zijn lied. Concreet gaat het met name om de verzen 1, 2, 4, 12 en 17 uit **de** onberijmde psalm.

Het onderwerp van het lied wddt goed weergegeven door de titel die oorspronkelijk boven het lied stond: 'Man frail and God eternal' (broosheid van de mens en eeuwigheid van God). God houdt de tijden in zijn hand; Hij troont boven de

vergankelijkheid **en** wordt aange-
roepen als onze trouwe **Bescherm**
en Bewaarder door **de** tijden heen.

Zoals gezegd, in **Nederland** is **de**
hymn **bij uitstek** een lied voor bij
de **jaarwisseling** geworden. Hoewel
er meer vertalingen van gemaakt
zijn, is de vertaling van E.L. Smelik
(1900-1985) het meest bekend ge-
worden. Zijn vertaling verscheen
voor het eerst in de bundel *Lauda-*
mus (1932) van S.M. van Woensel
Kooy. Daarna kwam het lied te-
recht in *Gezangen nevens de psal-*
men in gebruik bij de Gereformeer-
de kerken in Nederland in hersteld
verband (1933) en de Hervormde
Bundel 1938. In de gezangbundel
van de 'hersteld-verbanders' stond
het lied in de rubriek 'God, schep-
ping en voorzienigheid'. Een speci-
fiek 'oudjaars-lied' was het daar
dus niet. De Hervormde Bundel
1938 nam het lied op in de rubriek
'Oud- en nieuwjaar'. Dat zal de
oorzaak geweest zijn dat deze
hymn sindsdien vooral tijdens de
jaarwisseling gezongen wordt. Dat
is een goede mogelijkheid. Maar
gezien de inhoud kan het lied ook
bij andere gelegenheid zeer goed
functioneren.

Melodie

De melodie van het Lied werd voor
het eerst gepubliceerd in A Supple-
ment to the New Version of Psalms
(1708). Het was één van de nieuwe
melodieën uit deze bundel, en zij
stond genoteerd bij psalm 42. Om-
dat de componist William Croft
(1678-1727) nauw betrokken was
bij de totstandkoming van deze
bundel, wordt hij wel aangewezen
als de componist van de melodie.
Zekerheid daarover bestaat echter
niet.

Linksboven het lied ziet u de naam
'St. Anne' staan. Dit hangt samen
met de Engelse gewoonte, die van-
af circa 1600 bestaat, om melo-
dieën namen te geven. De melodie
van dit lied is genoemd naar de
kerk waar Croft organist was: St.
Anne, Soho.

397 O God, die droeg ons voorgeslacht

O God, our help in ages past

St. Anne

Supplement to the New Version 1708

The musical notation is written on four staves. The first staff begins with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The melody is written in a simple, hymn-like style. Below the staves, the lyrics are written in Dutch and English. The Dutch lyrics are: 'r O God, die droeg ons voor-ge-slacht in nacht en stom-gebruiss, be - wijs ook ons uw trouw en macht, wees eeu-wig ons te - huis!'. The English lyrics are: 'O God, our help in ages past, when troubles round about us do surround, send us the help of your great hand, and with your right hand still O God befriend us.' The notation is a simple melody, likely for a single voice or instrument.

- 2 De schaduw van uw troon omsloot
uw heiligen weleer,
bij U beveiligd is ons lot
en zeker ons verweer.
- 3 Gij zijt, van vóór Gij zee en aard'
hebt door uw woord bereid,
altijd dezelfde, die Gij waart,
de God der eeuwigheid!
- 4 En duizend jaar gaan als de dag
van gistren voor U heen,
een schaduw, een gedachte vaag,
een nachtwak, die verdween.
- 5 De tijd draagt alle mensen voort
op zijn gestage stroom;
ze zijn als gras, door zon verdord,
vervluchtigd als een droom.
- 6 God, die droeg ons voorgeslacht
in tegenspoed en kruis,
wees ons een gids in storm en nacht
en eeuwig ons tehuis!

Isaac Watts (1674-1748)

Vertaling E.L. Smelik (1900-1985)

Hoewel het een overbekende melodie is en de meesten van ons haar zullen kennen, zit er toch een adertje onder het gras. De overgangen tussen de regels vragen onze attentie: u kent waarschijnlijk de melodie-versie waarin iedere regel met een 'korte' noot (kwartnoot) begint en eindigt. In het *Liedboek* heeft men op de originele melodie teruggegrepen. Dit betekent dat elke regel begint en eindigt met een lange noot (halvenoot). Aan het begin en einde van iedere regel moet u een noot zingen die twee keer zo lang duurt als de tussenliggende noten. Ingewikkeld is deze wijziging niet; we moeten er even alert op zijn.

De melodie komt het best tot haar recht wanneer zij in een breed, gedragen tempo gezongen wordt (de kwartnoot is teleenheid). Haast en spoed is bij deze melodie niet goed.

J. Smelik is hymnoloog/musicoloog en woont in Zuidhorn.

THE REFORMED PRESBYTERIAN CHURCH OF NORTH EAST INDIA (RPCNEI)

Wat een mondvoll. En zo uitgebreid als de naam is van deze kerken zo uitgebreid is ook hun activiteiten-programma. Een programma dat sterk missionair en diaconaal is gericht. En mensen achter dat programma die bezielt zijn door hun geloof en de Christelijke opdracht die zij in de Bijbel lezen. Je merkt het vanaf het begin als je wordt ontvangen en wordt rondgeleid. De bezieling wordt zichtbaar in de kerkdiensten, het onderhouden van Christelijke scholen, kindertehuizen, vrouwengroepen die de zending ondersteunen, regelmatige vastenacties die gepaard gaan met het inzamelen van voedsel dat men uit eigen mond spaart en beschikbaar stelt voor de zending. We hebben het over Gereformeerde kerken in Manipur.

Situatie

Alhoewel Manipur een deelstaat is van India, doet het gebied maar weinig aan India denken. Je krijgt de indruk dat het er eigenlijk niet bij hoort. Dat vinden ook veel inwoners van het gebied en dat geeft problemen. De Manipuri bevolking voelt zich veel meer betrokken bij de Aziatische volken dan bij de Hindustanen. Het is een totaal ander type volk. Het landschap, het stadsleven en de cultuur is Aziatisch en hun taal klinkt als het Chinees.

Manipur is de meest oostelijke deelstaat van India, grenzend aan Birma. Het is een sterk geïsoleerd gebied met een aanzienlijke ontwikkelingsachterstand ten opzichte van de rest van India. In het gebied wonen 29 verschillende stammen, elk met hun eigen taal en met de nodige etnische tegenstellingen, die de laatste jaren hebben geleid tot bloedige onlusten. De totale bevolking van Manipur bedraagt 1.800.000 mensen, waaronder 1.000.000 Hindoes, 100.000 Moslims en 600.000 christenen. Vooral

Drukwerk.....

Postbus 10- 3750 GA Bunschoten-Spakenburg
Tel (033) 2997 999 - Fax (033) 297 998

onder de bergbevolking bestaat grote armoede. Vanwege de voortdurende onlusten is het voor buitenlanders bijna niet mogelijk om een visum te krijgen en het gebied binnen te gaan. Onze broeders van de RPCNEI hebben dan ook veel moeite moeten doen om voor ons de vereiste entry permit te krijgen. Er zijn verschillende rebellerende groepen die kidnappings en overvallen plegen om hun streven naar een onafhankelijke staat kracht bij te zetten. Op het moment van ons bezoek was w een staakt-het-vuren en dat was waarschijnlijk de reden dat onze 'permit' in een korte tijd kon worden geregeld. Onze broeders zijn er van overtuigd dat de Here dit zelf zo heeft geleid!

Kerkgeschiedenis

De RPCNEI is een verband van gereformeerd presbyteriaanse kerken dat ontstaan is in 1979 als gevolg van een afscheiding van de Ev. Assembly Church in Manipur, waarin onschriftuurlijke leer werd getoleerd.

Motief voor de afscheiding was de noodzaak tot kerkherstel, het evangelisatie- en zendingswerk. Het onderhouden van de leer over de raad van God die eens aan de heiligen is geopenbaard, is een hoofdmotief. Ze wensen een kerk met een Gereformeerde leer en presbyteriaanse kerkregering. Voorafgaand aan deze reformatie heeft men de Presbyterian Theological School (PTS) in Dehra Dun geconsulteerd. Vanuit de PTS is toen de Westminster Confession meegegeven die in brede kring in Manipur is bestudeerd en door de bezwaarden van harte is aanvaard. Daarop is besloten over te gaan tot de instituering van een nieuw kerkverband.

Het is in 1979 begonnen met de instituering van den gemeente. Sinds dat jaar is het aantal kerken uitgegroeid tot 32, waaronder vijf in de naburige deelstaat Assam.

Aanvankelijk is samen met de kerken in Noord India, de RPCNI, een

synode gevormd. Vanwege de afstand en communicatie-problemen is in 1996 een aparte synode van de kerken in NO India gevormd.

Bijzondere ontmoeting

Het was voor het eerst dat deze kerken bezoek vanuit het buitenland ontvingen. Er heerste dan ook een overweldigend enthousiasme en grote dankbaarheid tegenover de Here. Het was ook voor ons als bezoekers een onvergetelijke belevenis. De meeste ontmoetingen en besprekingen vonden plaats in het centrum van Manipur, in de plaats Churadchanpur. In het kerkgebouw op het terrein van het Saikot kindertehuis (gesponsord door Redt een Kind) werd de twee dagen durende synode georganiseerd. Daar vonden ook de feestelijke ontmoetingen met belangstellenden uit de omgeving plaats. We waren in het guesthouse van het kindertehuis ondergebracht en kregen op die manier van heel dichtbij een indruk van het leven in een groot weeshuis. Wat is het toch een rijkdom als kinderen in een gezin mogen opgroeien. Maar ook, wat een zegen als er kerken en kerkleden zijn in een arm land, die met grote betrokkenheid zich inzetten voor het huisvesten en opvoeden van wezen.

Cultuur

We hadden prachtige ervaringen tijdens verschillende culturele programma's. Er werden door de jeugd van de kerk lokaal-culturele dansprogramma's opgevoerd. In verschillende dansen werd het cultureel- en maatschappelijk leven getoond.

Voor al het zingen van verschillende koren in de bijeenkomsten maakten diepe indruk. Tijdens het bezoeken van plattelandsgemeenten maakten we echt kennis met de originele cultuur, maar vooral ook met het bewust geestelijk leven van deze broederschap. De ontvangst vond dan in het kerkgebouw plaats met een echt Christelijke ontmoet-

ting, met zang en meditatie. Een dansvoorstelling van één van de stammen uit het gebied liet prachtig de oude folklore zien, terwijl twee kleine kinderen op onvoorstelbaar beheerste manier één van de cultuuruitingen in beeld brachten. De afscheidsparty was wel de klapper van de bijeenkomsten, overigens een officiële eredienst. Ds. Oosterhuis hield een meditatie over Jac. 2:1-11.

De kerk was als gewoonlijk helemaal vol en onder leiding van de trommen zong de gemeente prachtige liederen, waarvan verschillende op lokale melodieën. En ziet u het al voor u? De jeugd keurig op rijen in de kerk en de oudere vrouwen tijdens de gemeentezang met opgeheven armen dansend voor in de kerk. Het jeugdkoor, met enkele solisten, had een prachtig repertoire. We werden overladen met geschenken.

Nu

Deze kerken tellen 18 predikanten, waaronder 8 werkzaam in scholen en kindertehuizen en 12 evangelisten. Het totaal aantal leden bedraagt 30.000.

De kerken zijn nog steeds trouw aan de Westminster Standards en onderhouden de presbyteriaanse kerkorde. Ook wordt de christelijke tucht bediend over leer en leven. De RPCNEI kenmerkt zich door een sterk ontwikkelde zendingsijver die hand in hand gaat met een vreugdevolle dienst aan de Here en een sterk gebedsleven en grote of fervaardigheid voor de zending. In de kerken wordt behalve de 'tithe' (vaste bijdrage), die bestemd is voor de instandhouding van kerk en eredienst, de 'faith promise' gegeven, die bestemd is voor de zending. Ook wordt er regelmatig gevestigd om zo een bijdrage te kunnen geven aan de zending.

In de meeste kerken wordt zaterdagsavonds en zondagsavonds een eredienst gehouden, terwijl op zondagmorgen de sundayschool voor kinderen en volwassenen wordt ge-

organiseerd. Op vrijdagavond is er een 'women-worship', zoiets als vrouwenvereniging. Woensdagsavonds zijn er 'prayermeetings' aan huis, om blijdschap en droefheid met elkaar te delen in het gebed. Dinsdagsavonds is er bijbelstudie van de jeugd. Verder zijn er zogenaamde **prayerbands**, die regelmatig bidden en vasten. Dit vasten levert iets op waarvan schoolkinderen worden geadopteerd uit de onbereikte gebieden.

Er ligt van deze kerken een uitdrukkelijk verzoek om een **zusterkerkrelatie** met de Gereformeerde Kerken (vrijg.) aan te gaan. De, tijdens het bezoek in april, opgedane informatie gaf een positief beeld van deze kerken. De Here zegent haar met sterke uitbreiding in aantal. De RPCNEI heeft laten zien dat ze selfsupporting kan en wil zijn. Tegelijk bestaat bij deze kerk een hartelijk verlangen naar kerkelijke contacten met kerken van gelijke belijdenis.

Informatie-uitwisseling

Van onze kant werd een overzicht gegeven van het werk van onze kerken, de taak van deputaten BBK, het zendingswerk en het werk van de vereniging *De Verre Naasten*. Vertegenwoordigers van de RPCNEE gaven informatie over hun kerkgeschiedenis, het kerkelijk leven en de activiteiten. Uit alles blijkt dat dit een missionair gerichte kerkgemeenschap is. Men is vooral bezig om het Evangelie onder de Hindu's te verkondigen. Hiervoor is speciaal een groep bekeerde Hindu's actief. We bespraken wat van beide kanten kan worden verwacht. We hebben geconstateerd dat de kerken op een zeer zelfstandige manier bezig zijn met de uitvoering van haar taken. Een samenwerking met onze kerken mag deze zelfstandigheid niet in de weg staan. De mensen voelen zich zelf sterk verantwoordelijk voor de voortgang van de evangelieverkondiging en dit moet zo blijven ook. We hadden ook een ontmoeting

met de vrouwen van de 'Womens Missionary Society', waar we informatie uitwisselden over de vrouwenactiviteiten binnen onze gemeentes gericht op zending. In vergelijking met hen komen wij er maar mager af. De activiteiten van deze groep zijn zeer zendinggericht. Men doet ook veel voor armen en zieken, bijv. door het regelmatig brengen van bezoeken en waar nodig voedsel en kleding uit te delen. Ze hebben ook een gebedsgroep die door een vorm van vasten en bidden bijdraagt aan het zendingswerk. Men maakt handwerk dat wordt verkocht en de opbrengst is voor de zending. Op vastendagen neemt men een deel van het voedsel, dat men voor eigen gebruik zou bereiden, apart en dit wordt eens per week verkocht en de opbrengst is voor de zending. Alle bijeenkomsten, ook de meer zakelijke, werden steeds met zang en dans afgewisseld. Het viel wel erg zwaar om van deze mensen afscheid te nemen. We danken de Here voor deze geweldige ervaring en dragen de broederschap in Mani-pur aan Hem op.

Wegens vakantie
zal De Reformatie
een week niet verschijnen.

Nummer 14 zal D.V.
verschijnen op
9 januari 1999

G.J. van Middelkoop

M meegelezen

Lewis: levende hoop

Ter gelegenheid van de honderdste geboortedag van C.S. Lewis gaven vele bladen aandacht aan het werk van deze originele verdediger van het christelijk geloof. Vandaag drie stukken daarvan. Het eerste komt uit *Opbouw*, waarin ds. J.M. Mudde op 27 november schreef:

Wat mij persoonlijk misschien wel het meest in Lewis aanspreekt, is zijn vermogen om de blijdschap die hij – als vrucht van de christelijke hoop – in zich omdraagt op de lezer over te brengen. Veel andere moderne schrijvers slagen er moeiteloos in om je te laten gruwen van de menselijke perversie, haat en wreedheid. Het hoogtepunt van hun werk is niet zelden de coïtus van man en vrouw en zo prikkelen zij de menselijke emoties door een al dan niet subtiële overdaad aan geweld en sex in hun werk te verwerken en... laten de lezer vervolgens onrein en ontluisterd aan z'n lot over. Lewis doet iets wat slechts weinigen kunnen: hij weet in zijn verhalen het goede, het zuivere en het schone – het voor het gevoel van velen vervelende en saaie – zo te tekenen dat ze een diepe aantrekkingskracht op ie uitoefenen. Hij doet je vrijwel fysiek voelen dat er een verzadiging van vreugde gereed ligt, waarvan alle aardse vreugde niet meer – maar ook niet minder! – dan een voorsmaak is. De menselijke hunkering naar warmte en licht – het lentegevoel – weet hij optimaal te benutten, al is het alleen al door een tijd van diepe duisternis te typeren als een tijd van 'almost spring, but always winter'. (bijna lente, maar nog altijd winter). Buiten de Bijbel zijn er geen

andere **boeken** die zo mijn hoop hebben gevoed, als de **boeken van C.S. Lewis**.

Lewis en de kritische theologen

In het *Centraal Weekblad* toont ook ds. **Pieter Boomsma** zich een bewonderaar van Lewis. Hij helpt mensen op de **weg** van het geloven. Dat doet hij ook door het orthodoxe geloof te verdedigen tegen kritische theologen:

Bijbel

In mei 1959 hield **Lewis een lezing in Cambridge** (waar hij in 1954 hoogleraar werd) over *'Moderne theologie en bijbelkritiek'*. Zelf was hij geen theoloog, maar hij verdedigde zijn recht om voord de critici van het Nieuwe Testament aan te spreken en uit te dagen. Zijn eigen vakgebied was Engels en hij was door en door vertrouwd met de Engelse literatuur. Lewis kende de oude Keltische verhalen en zelf schrijft hij dat hij vooral daardoor de taal van de Bijbel herkende. In de genoemde lezing zegt Lewis: 'Ik heb mijn hele leven gedichten, romances, visionaire literatuur, legenden en mythen gelezen. Ik ken dat soort geschriften en dit evangelie (dat **van Johannes**, PB) lijkt er geenszins op. Over deze tekst zijn maar twee meningen mogelijk. Dit is reportage – misschien met vergissingen erin – die de feiten zeer nauw volgt. Of anders heeft een onbekende schrijver uit de tweede eeuw, **voorzover** bekend zonder voorgangers of navolgers, plotse-ling **vooruitgegrepen** op de moderne realistische **romantechiek**.'

Bultmann

Een van de belangrijkste critici van het Nieuwe Testament, **Rudolf Bultmann**, wordt door Lewis als volgt 'aangepakt': 'Welk vreemd proces heeft deze geleerde Duitser ondergaan om zichzelf blind te maken voorwat iedereen behalve hij ziet?' In zijn streven de ballast van de traditie kwijt te raken en zo meer zicht

te krijgen op wie Jezus werkelijk was, beweerde Bultmann: 'De persoonlijkheid van Jezus is van geen belang in de verkondiging van Paulus of van Johannes... De traditie van de vroege Kerk heeft dan ook niet eens onbewust een beeld van zijn persoonlijkheid bewaard. Elke poging om er een te reconstrueren blijft een spel van subjectieve verbeelding.' Anders gezegd: wat je over Jezus zegt, bedenk je zelf. Lewis vraagt zich af: 'Welk bewijs hebben wij dat hij een persoonlijkheid zou herkennen als die er is? Want Bultmann staat tegenover de hele wereld. Als er ook iets is dat alle gelovigen en zelfs vele ongelovigen gemeenschappelijk hebben, dan is dat het besef dat zij in de *Evangelien ten persoonlijkheid hebben ontmoet*. (...) Deze mensen vragen van mij te geloven dat zij tussen de regels van oude teksten kunnen lezen, maar het blijkt dat zij duidelijk niet in staat zijn de regels zelf te lezen.' Lewis zou waarschijnlijk hetzelfde zeggen over menig theoloog in deze tijd die ons wil doen geloven dat wij mensen van de 20ste eeuw het beter weten dan de schrijvers van de bijbel.

Varensporten en de olifant

Zoals blijkt uit zijn houding tegenover Bultmann, had Lewis grote moeite met de opstelling van theologen die niet of minder orthodox waren. Dergelijke theologen waren naar zijn mening nogal eens als mensen 'die zo druk waren met het bestuderen van varensporten, dat zij de olifant die tussen de varens stond niet opmerkten'. Waarmee hij wilde zeggen dat zij zich bezighielden met zaken die het zicht op Hem om Wie het ging, bepaald niet bevorderden. Wanneer ik dan mensen hoor zeggen dat zij in de war raken bij wat zij soms horen over of lezen van sommige theologen, dan wens ik hen van harte toe dat zij eens iets lezen van de heldere en relativerende kritiek die Lewis uit. Theologen zijn in zijn ogen te vaak mensen die in een heel eigen jargon of met een

heel eigen theologische manier van denken bezig zijn met zaken die de kern niet raken. Niet dat het christelijk geloof volgens hem eenvoudig is, zeker niet. 'Het is niet gemakkelijk, het is niet iets dat iemand verzonnen zou hebben', schrijft Lewis. En over wat Jezus leerde: 'Naar mijn mening is de enige die zoiets zeggen kan of God of een volledig gestoorde, die leidt aan het soort waanbeelden dat de hele geest van de mens verstoort.'

De vraag die Lewis bezighoudt ten aanzien van theologen die de bijbeltekst kritisch benaderen is: 'Waar halen zij hun wijsheid vandaan? Vanuit welke keuzen, met welke vooroordelen lezen zij de bijbel? Hebben zij verstand van literaire teksten?'

Uiteraard valt niet elke theoloog onder zijn kritiek. Lewis weert zich tegen hen die God monddood maken en menen het evangelie verstandelijk aannemelijk te kunnen maken. Tegen hen die meer en luider spreken over hun eigen gedachten en ideeën, dan dat zij zoeken te verstaan wat de Here God te zeggen heeft.

Lewis: lofprijzing is normaal

Het onafhankelijk christelijk maandblad Reveil bracht een special uit over Lewis. Daarin schreef **Gei-hard Heeringa** een artikel: Hoorbare gezondheid: **C.S. Lewis over de lofprijzingen in de Psalmen**. God vraagt om lofprijzing: 'wie lof offert, eert Mij' (Psalm 50:23). Waar gaat het om in de lofprijzing?

Lofprijzing is normaal, menselijk en gezond, stelt Lewis. Het is normaal iets of iemand te bewonderen en ook dat we het uiten. Zoiets is nooit weggegooid. Wie niet bewondert, mag gerekend worden tot het soort 'dom, gevoelloze mensen'. Kortom, je mist gewoon wat, je bent geen mens als je nergens enthousiast over kunt zijn. Lewis spreekt over de 'onvolgroeide en

verminkte levens van hen die voor iedere klank doof zijn, die nooit verliefd zijn geweest, die nooit ware vriendschap hebben gekend, die nooit iets hebben gegeven om een goed boek, die nooit blij waren als ze de ochtendwind in hun gezicht voelden, die nooit (en daar behoor ik bij) plezier hebben gehad in voetbal...

In de wereld daverd het van de loftuitingen: over een geliefde, een uitgelezen wijntje, een adembenevend landschap, een Mondriaan, of een voetbalteam. Evenwichtige en positief ingestelde mensen weten altijd wel een goed puntje op te noemen zegt Lewis, terwijl 'de sukkelars, de mislukkingen, malcontenten en het karigste mee zijn' (..) Een maagpatiënt en een snob vinden overal wat op aan te merken. Lofprijzing is een normale menselijke uiting en bijna te vergelijken met 'een hoorbaar geworden innerlijke gezondheid'. Een loftuiting moet dus geuit en medegedeeld worden. Meedelen is eigenlijk een aansporing om ook in te stemmen: 'Is ze niet schattig? Was het niet geweldig?' De vreugde, het genot, moet onder woorden worden gebracht. Het Engels is hier mooi: 'The delight is incomplete till it is expressed'. (Het genot is pas compleet als je het tot uitdrukking hebt gebracht) Zou de moeilijkheid met lofprijzing, zo vraagt Lewis zich af, niet hierin liggen 'dat ik op onzinnige wijze ten aanzien van het Hoogste Goed aan ons mensen ontzegde, wat wij met vreugde doen, wat wij eigenlijk niet kunnen laten, als het gaat om alle andere dingen die ons lief zijn'. De normale menselijke loftuiting is zo een opmaat voor de lofprijzing aan God.

Statenvertaling met kanttekeningen

UNIEK IN GEBRUIK

.. Dit programma is werkelijk zo eenvoudig en snel dat het een lust is om mee te werken. Vooral ook omdat de opgezochte teksten en kanttekeningen ook weer met enkele muisklikken in een tekstverwerker (bijv. WP of Word) kunnen worden geplaatst.

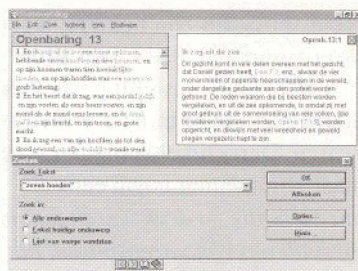
Terdege van 16-10-1996

Een programma met de meer dan 50.000 kanttekeningen (Pieter Keur) welke overzichtelijk zijn weergegeven in een speciaal kader naast de Bijbeltekst. H3 bijzondere aan deze CD-Rom is dat niet alleen de kanttekeningen worden getoond, maar dat bijbelverwijzingen in de kanttekeningen ook aangeklikt kunnen worden, waardoor de betreffende bijbeltekst ook op het beeldscherm verschijnt.

Voordelen

- * tienduizenden hotspots waarop u met de muis kunt klikken
- * uitgebreide en snelle zoekfunctie
- * teksten in andere programma's op te nemen
- * zeer geschikt voor Bijbelstudie
- * bijzonder fraai uitgevoerd

De Statenvertaling op deze CD-Rom met uitgebreide zoekfuncties geeft binnen enkele seconden de gevraagde teksten ter beschikking, zonder ingewikkelds handelingen. Het kopiëren van teksten naar een ander programma gaat zeer gemakkelijk. Eenvoudig kunt u uw notities bewaren, bewerken en printen. Een programma dat u zonder poespas in staat stelt om bijbelteksten op een eenvoudige manier en efficiënte wijze te bestuderen.

Prijs f 185,-

**Uitgeverij
Oosterbaan & Le Cointre**

Postbus 25, 4460 AA Goes
Telefoon 0113-215591

NBG-Plus

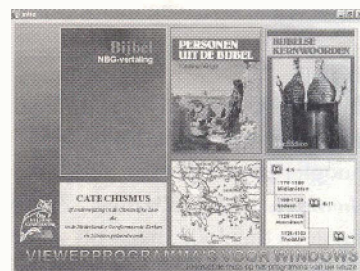
De NBG-Plus wordt inmiddels door veel gezinnen met plezier gebruikt. Wij kunnen u de NBG-Plus, die uitgebreider is dan de concordantie, van harte aanbevelen.

De Heidelbergse Catechismus

De vragen en antwoorden met Q honderden bijbeltekstverwijzingen maken het gebruik eenvoudig.

Bijbelse kernwoorden

Een digitaal woordenboek waarin belangrijke bijbelse kernwoorden zijn opgenomen.

Personen uit de Bijbel

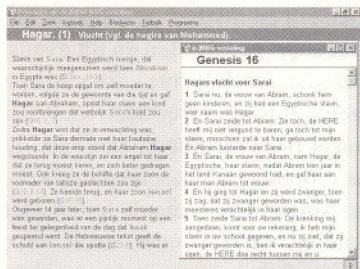
Een programma met meer dan 400 belangrijke persoonsnamen.

De zendingsreizen van Paulus

Een programma met een fraaie kaart met bijbelse plaatsen die bij aanklikken de betreffende reizen van Paulus weergeven.

De Tijdbalken

Door zijn eenvoud handig, is het eenvoudige gebruik van de tijdbalken. Er zijn er drie: De Richteren, de koningen van Juda en de koningen van Israël.

De NBG-vertaling op deze CD-Rom met uitgebreide zoekfuncties geeft binnen enkele seconden de gevraagde teksten ter beschikking, zonder ingewikkelds handelingen. Het kopiëren van teksten naar een ander programma gaat zeer gemakkelijk. Eenvoudig kunt u uw eigen notities bewaren, bewerken en printen. Een programma dat u zonder poespas in staat stelt om bijbelteksten op een eenvoudige manier en efficiënte wijze te bestuderen.

Prijs f 150,-

**Uitgeverij
Oosterbaan & Le Cointre**

Postbus 25, 4460 AA Goes
Telefoon 0113-215591

